

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

“Dış Politika”: Yeni Bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi

Ali Balcı

Dr., Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atıf için: Balcı, Ali, ““Dış Politika”: Yeni Bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, Sayı 28 (Kış 2011), s. 3-29.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

“Dış Politika”: Yeni Bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi

Ali BALCI*

ÖZET

Bu makalede iç ve dış politikalar arasındaki sözde ayrımı meşrulaştırması ve böylelikle temel özelliği halkı üzerinde zorlayıcı güç uygulamak olan ulus devlete güçlü bir zemin sağlaması nedeniyle, dış politika ifadesinin masum bir kavram olmadığını ileri sürüyorum. Post-yapısalcı argümanları kullanarak söz konusu ayrımı ve üzerine inşa edildiği temel miti yapıbozumuna uğratmaya çalışıyorum. Bu mit, ulus devletlerin halkları üzerinde nihai gücü kullanmalarında temel dayanak kaynağı olan egemenliktir. Yine egemenliğin orada bir yerde bulunan bir gerçeklik olmadığını aksinse söylemler, pratikler ve metinler tarafından üretilen bir mit olduğunu ortaya koymaya çalışıyorum. Sonuçta dış politika kavramı yerine, bize sürekli bir şekilde kendisinin arkasında saklı olan iktidar ilişkilerini hatırlatan yeni bir kavramı yani dış politika ifadesini öneriyorum.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Egemenlik, Müdahale, Ulus-devlet, Westphalia.

“Foreign Policy”: The Analysis of the Sovereignty Myth as a New Contextualization

ABSTRACT

In this article, I argue that the term ‘foreign policy’ is not an innocent concept because it legitimizes the so-called distinction between domestic and foreign policies and therefore provides a strong case for the nation-state whose main characteristic is a coercive power on the people. By employing post-structuralist arguments, I attempt to deconstruct this distinction and the principal myth on which it has been constructed. The myth is sovereignty which is the main source of unconstrained authority for the nation-state on the people. I tried to show that sovereignty is not an out-there reality. Rather it is a myth reproduced by discourses, practices and texts. I also propose a new concept instead of the term ‘foreign policy’. It is a **foreign** policy, which always reminds us power relations hidden behind the concept.

Keywords: Foreign Policy, Sovereignty, Intervention, Nation-state, Westphalia.

* Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İİBF, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. E-posta: alibalci@gmail.com. Yazar, metni okuyarak yaptıkları eleştirilerle katkıda bulunan Şaban Kardaş, Burhanettin Duran, Tuncay Kardaş, Kemal İnat, Murat Yeşiltaş ve Uluslararası İlişkiler dergisinin isimsiz hakemlerine teşekkür eder.

İç/Dış Ayrımını Sorunsallaştırmak

Fransız filozof Michel Foucault'a göre, ifadenin öznesi bu ifadeleri "söyleme döken ya da yazıya aktaran" birisi değil, "farklı bireyler tarafından doldurulabilecek boş bir yerdir." Bu nedenle herhangi bir dile getirmeyi ifade olarak belirlemek, "ifadenin öznesi olmak için her bireyin işgal edebildiği ve etmek zorunda olduğu *pozisyonun* ne olduğunu belirlemek-ten" geçer.¹ Kısacası ifade, bilinçli bir özneye ait performans değil, aksine bir kurallar bütünü olan "ifade alanının" mümkün kıldığı bir dile getirilmez. Foucault'un bu tespitini temel çıkış noktası olarak alan bu makalede özneyi söylemin sorumlusu yapan en önemli argümanlardan biri olan iç/dış ayrımı yapıbozumuna uğratılmaya çalışılacak, diğer bir ifadeyle uluslararası ilişkiler disiplininin "en bildik başlangıcı bildik olmaktan çıkarılacaktır".² Bu yapılırken devlete ilişkin pozitivist okumaların iç/dış ayrımını nasıl kurdukları, böylece için dışarıya yönelik bilinçli bir eylemi/söylemi olarak dış politika denen şeyi nasıl mümkün kıldıkları ve dış politikayı bilinçli bir özneye/devlete nasıl atfettikleri gibi sorular cevaplandırılacaktır. Hemen belirtmek gerekir ki, bu sorular satır aralarında iç/dış ayrımının kurmaca yani *a priori* olmayan bir ayrım olduğunu söyleseler de, bu mitin/kurmacanın ortaya çıkması, kendi meşruluğunu sağlaması ve genel geçer kabul görmesi öyle basit bir süreçten geçerek mümkün olmamıştır.

O halde, bu çalışmanın temel amacı iç/dış ayrımının bir mit olduğu ve bunun diğer uluslararası ilişkiler mitleri tarafından nasıl sürekli bir şekilde desteklendiğini egemenlik mitine odaklanarak ifşa etmektir. Egemenlik miti başta olmak üzere söz konusu mitlerin üretilmesinde kuşkusuz en büyük pay sahibi modern uluslararası ilişkiler teorileridir ve Cynthia Weber'in de yerinde tespit ettiği gibi uluslararası ilişkiler teorisi "gerçek" bir görüntü sunabilmek için uluslararası ilişkiler mitlerine dayanır.³ Dolayısıyla mitler ve uluslararası ilişkiler teorileri arasındaki ilişki çift taraflıdır ve bir taraftan teoriler mitlerin inşasına katkıda bulunurken, diğer taraftan mitler uluslararası ilişkiler teorilerine bütünlük ve gerçekçilik zemini sağlar. R. B. J. Walker'ın uluslararası ilişkiler teorilerini "burası ve orasının keskin ayrımını" sistematik bir şekilde onaylayan ve argümanlarını bu ayrım üzerinde temellendiren bir söylem (*discourse*) olarak sunması bu anlamda dikkat çekicidir.⁴ Bu nedenle iç/dış ayrımının bir mit olduğunun ortaya konulmasında ve arkasındaki mitlerin ifşa edilmesinde uluslararası ilişkiler teorilerine sıklıkla referansta bulunulacaktır.

Yine belirtmek gerekir ki, mitlerin görünüşte bir gerçeklik üretmek için kullandıklarını, salt bir inşa sürecinin ürünü olduklarını ve meşruluk temellerinin de başka mitler olduğunu söylemek söz konusu mitlerin "doğru" olmadığı anlamına gelmez ve bunların doğru olup olmadığı tartışmasının da bir sonu yoktur. Uluslararası ilişkiler mitlerini

¹ Michel Foucault, *The Archaeology of Knowledge*, A. M. Sheridan Smith (İngilizceye Çeviren), London, Routledge, 2006, s. 107.

² James Der Derian, "The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche, and Baudrillard", Ronnie D. Lipschutz (Der.), *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995, s. 373.

³ Cynthia Weber, *International Relations: A Critical Introduction*, London, Routledge, 2001, s. 2.

⁴ R. B. J. Walker, *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*, Cambridge, Cambridge University Press, 1993, s. ix ve I. Bölüm.

“ideolojileri destekleyen ve davranışların şekillenmesine katkıda bulunan yarı masal yarı gerçek” olarak ele almak gerekir.⁵ Bu durumda bir doğruluk testi yapmak yerine, bu mitlerin nasıl işlediklerine, hangi görünürdeki gerçekliği meşrulaştırmak için oluşturulduklarına, “spesifik, kültürel ve ideolojik olan bir şeyin evrensel, doğal ve tamamıyla ampirik”⁶ bir şeye nasıl dönüştürüldüğüne ve Cox’un tabiriyle nasıl olup ta “birisi ve bir amaç için” ortaya atıldıklarına⁷ odaklanmak daha isabetli bir tercihtir. Roland Barthes bu noktada yani mitin kendisine değil, nasıl işlediğine odaklanmak gerektiği konusunda bir hayli nettir. “Mitsel nesnelere arasında asıl anlamları doğrultusunda bir ayrıma gitmenin bütünüyle yanıltıcı olacağına” dikkat çeken Barthes, “mitin mesajının amacı ile değil, mesajını dile getirme yoluyla tanımlandığına” işaret eder.⁸

Bu noktada kritik soru mitlerin neden var oldukları diğer bir ifadeyle hangi işlevi yerine getirdikleridir. Friedrich Nietzsche’ye göre, mit nedenlerin (akıl yürütmelerin) yeterli olmadığı durumda onların yardımına son tahlilde yetişen bir şeydir ve “tek başına [bu] mit kurgulamanın tüm güçlerini amaçsızca sağa sola salınmaktan kurtarır”.⁹ İşte tam da bu nedenle her doğru kendisini destekleyecek ve anlamlı bir bütün haline getirecek mite ya da mitlere ihtiyaç duyar. Fakat mit bu işlevi yerine getirirken sakladığı, kurduğu, ortadan kaldırdığı, yeniden kurduğu, meşrulaştırdığı, altını oyduğu bir şeyleri de beraberinde getirir. Bu nedenle mitin (bu makale için iç/dış ayrımının) işleyişine odaklanmak söz konusu mitin kullanıma sokulmasıyla *nelerin saklamış, ortadan kaldırmış ve altını oymuş olduğunu ya da nelerin kurulmuş, yeniden kurulmuş ve meşrulaştırılmış olduğu sorularına* bir cevap sağlayacaktır.

İç/dış ayrımının kendi halinde orada var olan bir şey değil, aksine devlet denen yapının kendi ulusuna kimin ait olup kimin ait olmadığı ve böylelikle spesifik bir politik topluluğun (iç) diğerlerinden (dış) ayrılması konusunda sabit anlamlar dayatma yeteneğinin bir ürünü olduğu¹⁰ göz önüne alınırsa söz konusu ayrımın bir mit olduğunu söylemek problemlili bir yaklaşım değildir. Diğer bir ifadeyle bu ayrımın işleyişinin belli şeyleri kurduğunu, ayrıcalıklı hale getirdiğini, meşrulaştırdığını ve yeniden kurduğunu göstermek mümkünse onun bir mit olduğunu ileri sürmek de mümkündür. Fakat bu mitin yani iç/dış ayrımının Lévi-Strauss’un mitlere ilişkin tanımlamasında olduğu gibi “güçlü bir şekilde

⁵ Ken Booth, “75 Years on: Rewriting the Subject’s Past-Reinventing its Future”, Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 328.

⁶ Weber, *International Relations*, s. 6.

⁷ Robert W. Cox, “Social Forces, States, and World Orders: Beyond International Theory”, Robert W. Cox (Timothy J. Sinclair ile), *Approaches to World Order*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 87.

⁸ Roland Barthes, *Mythologies*, Anette Lavers (İngilizceye Çeviren), London, Vintage, Random House, 2000, s. 109.

⁹ Friedrich Nietzsche, “The Birth of Tragedy Out of the Spirit of Music”, Walter Kaufmann (Çevirmen ve Editör), *Basic Writings of Nietzsche*, New York, The Modern Library, 2000, 1996, s. 96 ve 135.

¹⁰ Roxanne Lynn Doty, “Sovereignty and the Nation: Constructing The Boundaries of National Identity”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, s. 122.

yapılanmış (*strongly structured*) önemli bir hikâye”¹¹ olduğu göz önüne alınırsa, bunun basit ve kolaylıkla bertaraf edilebilecek bir ayırım olmadığını çizmekte fayda var. İç/dış ayrımı bir tarafta kendi başına sakladığı, kurduğu, ortadan kaldırdığı, yeniden kurduğu, meşrulaştırdığı, altını oyduğu bir şeyler bulunan önemli bir mitken, aynı zamanda egemenlik, anarşi ve güvenlik gibi başka güçlü mitlerle iç içe geçmiş bir hikâyedir. Dolayısıyla uluslararası ilişkiler disiplininin en bildik başlangıcını bildik olmaktan çıkarmak söz konusu disiplin içindeki başka mitlerle de halleşmeyi zorunlu kılmaktadır. Fakat bu çalışma diğer mitlere ilişkin analizleri başka çalışmalara bırakarak egemenlik mitini tartışmak yoluyla iç/dış ayrımının neden verili bir ayırım olmadığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Anthony Giddens’in ifadeleriyle iç/dış ayrımı ulus-devletlerin ortaya çıkması ve gelişmesiyle yakından ilgilidir ve söz konusu ayırım “uluslararası” kavramını mümkün kıldığı gibi, uluslar arasında gerçekleşen faaliyetler ile ulusların kendi içinde gerçekleştirdiği faaliyetleri ayırmada önemli bir temel sağlamıştır.¹² Dış ayrı bir alan olarak tanımlamanın ve buradan hareketle politikayı iç ve dış olarak ikiye bölmeyi temel esprisi ulus-devletler dünyasında içe belli bir kimlik verme ve böylelikle de ona geri kalandan bağımsızlık atfetme çabasıdır. İçerisi bir kere dışarıdan bağımsılaştırıldı mı, “dünyadaki *egemen* prenslerden daha büyük bir şey” olmaz (Jean Bodin) ve geri kalanlar bu prensin “bütün eylemlerini ve kararlarını, bunlar kendi eylem ve kararları imiş” (Thomas Hobbes) gibi kabul etmek zorunda kalırlar ve böylelikle “yeterince büyük” iktidar da üretilmiş olur.¹³ İç/dış ayrımının bir mit olduğunu ifşa etmenin ardındaki en önemli amaç da bu “yeterince büyük” iktidarı sorunsallaştırmaktır. İçerisini ayrı bir politika alanı haline getiren ve dış politikadan farklılaştırmanın verili bir şey olmadığı aksine ulus-devletler dünyasında tekrarlanan pratikler ve ortaya konulan metinlerin olduğunu göstermek bu iktidarın mutlaklığına halel getirecek bir yöne sahip olması açısından önemlidir.

Bütün bu tartışmaların sonucunda “dış politika” ifadesinin neden problemli olduğu ve söz konusu ifadeye yönelik yeniden bir kavramsallaştırmanın gereklerine değinilecektir. Nitekim dış politikayı “ülke sınırları dışında uygulanmak üzere tasarlanmış bir politika” şeklinde tanımlamak¹⁴ bir taraftan iç/dış ayrımını *a priori* olarak kabul ederken diğer taraftan bu ayrımının sürdürülmesine ve sağlamaştırılmasına hizmet eder. Dış politikayı bu şekilde tanımlamak ya da tanımlama yoluyla politikayı bölüp böylelikle dışa yönelik olana ayrı bir nitelik atfetmek uluslararası ilişkiler disiplinine uzun süre hâkim olan; hatta onunla özdeş olan bir yaklaşım olmuştur. Realist teoriden liberal teoriye, hâkim birçok uluslararası ilişkiler teorisinin üzerinde hem fikir olduğu konuların başında dış politikanın “dışarıya yönelik” olduğu tespiti gelir.¹⁵ Oysa ulus-devletler dünyasında dış politika içeriğinin sınırlarını belirle-

¹¹ Ivan Strenski, *Four Theories of Myth in Twentieth-Century History: Cassirer, Eliade, Levi-Strauss and Malinowski*, Iowa, University of Iowa Press, 1987, s. 131.

¹² Anthony Giddens, *The Nation-State and Violence*, Cambridge, Polity Press, 1985, s. 170.

¹³ Thomas Hobbes, *Leviathan*, Semih Lim (çev.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 127 (17).

¹⁴ M. Fatih Tayfur, “Dış Politika”, Atilla Eralp (der.), *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005, s. 74.

¹⁵ Kemal İnat ve Ali Balcı, “Dış Politika: Teorik Perspektifler”, Zeynep Dağı (der.), *Uluslararası Politikayı Anlamak: Ulus-devletten Küreselleşmeye*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007, s. 214–215.

yen diğer bir ifadeyle “sınır üretici politik performanstan” başka bir şey değildir.¹⁶ Diğer bir ifadeyle, devletlerin ve diğer unsurların inşası ve meşruluğu, bunların sosyal olarak tanınmış iktidarlarının tanımlanması ve iç ve uluslararası ayıran sınırların güvenliğinin sağlanması gibi işlevleri üstlenen “dış politika” aslında dışarıya yönelik olmaktan ziyade devletin bizzat kendisine yönelik bir politikadır.¹⁷ “Dış politika” kavramının bizzat kendisinin dayattığı dışarıya yönelik bir politikanın olabileceği yanılması iç/dış ayrımının hangi noktada bir mite dönüştüğünü de açıkça ortaya koymaktadır. Ulus-devletlerin mümkün kılınması noktasında böylesi bir mite ihtiyaç duyulmuş ve bu mit de kendisinden talep edilen işlevi bugünden bakıldığında önemli ölçüde yerine getirmiştir.

Egemenlik Miti

Uluslararası ilişkiler teorilerindeki egemenlik miti kendi başına, “orada duran” ve diğer tüm faktörlerden bağımsız bir mit değil, aksine başka mitler tarafından desteklenen, sağlamlaştırılan ve bu nedenle geniş bir söylem alanından beslenen bir mittir. Bu durum basitçe egemenlik mitinin tek tarafı olarak diğer mitlerden beslendiği anlamına gelmez, egemenlik miti aynı zamanda diğer mitleri de besler ve onların içine nüfuz etmiş durumdadır. Bu bağlamda herhangi bir miti kendi başına, diğer mitlerden bağımsız bir şekilde analiz etmek mümkün olmadığı için sık sık tekrara düşme pahasına “egemenlik miti” başlığı altında diğer uluslararası ilişkiler mitlerine de değinmenin bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Fakat diğer mitlerden farklı olarak, egemenlik mitinin “dışarının iç-ride yaşananlara müdahalesinin önüne geçerek” iç/dış ayrımına en fazla katkıda bulunan mit olduğunu,¹⁸ egemen devletlerin etrafında kurulduğu “temel gösteren” (*master signifier*) işlevi gördüğünü,¹⁹ hatta daha da kritiği uluslararası ilişkiler disiplinine (ve sistemine) kimliğini ve tutarlılığını veren bir olgu olduğunu²⁰ ise unutmamak gerekir. Bu yüzden egemenliğin bir mit olduğunu ifşa etmeye girişen post-yapısalcı yazarların bizzat uluslararası ilişkiler disiplini ile de problemlili olmaları bir tesadüf değildir.²¹

Egemenlik mitinin en basit ifadeyle, egemenliğe ilişkin belli bir tanımlamada bulunup bunun genel geçer bir tanım olduğunda ısrar etmek olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, egemenlik olgusunu mit haline getiren şey, onu belli ve genel geçer bir tanımlamaya tabi tutma girişimidir. Böylesi bir teşebbüsü tekelinde bulunduran ise 1980'lere kadar uluslararası ilişkiler teorisine hâkim olan realizm ve idealizm gibi kuramları²² ve

¹⁶ Richard K. Ashley, “Foreign Policy as Political Performance”, *International Studies Notes*, Cilt 3, No 2, 1987, s. 51.

¹⁷ Ashley, *Ibid*, s. 53.

¹⁸ Ali Balcı, “Diskors ve Pratik Olarak Dış Politika”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, No 15, Güz 2007, s. 68.

¹⁹ Jenny Edkins, *Poststructuralism and International Relations: Bringing the Political Back In*, London, Lynne Rienner Publisher, 1999 s. 138.

²⁰ Jens Bartelson, *A Genealogy of Sovereignty*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, s. 18.

²¹ Andrew Linklater, “The Question of the Next Stage in International Relations Theory: A Critical-Theoretical Point of View”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cit 4, London, Routledge, 2000, s. 1643.

²² İnat ve Balcı, “Dış Politika”, s. 219–220.

bunların egemenliğe ilişkin söz konusu tanımlamaları egemenlik olgusunu güçlü bir mit haline getirmiştir. Bu genel geçer tanımlama egemenliği politik bir birimin kendi işlerinde nihai otorite uygulama hakkının dışarısı tarafından kabulü olarak görüyordu(mektedir). Egemenliğin bu şekilde tanımlanması bir taraftan içsel anlamda belli bir alan üzerinde nihai bir otoritenin varlığına referansta bulunurken, diğer taraftan da dışsal anlamda bu otoritenin diğerleri tarafından kabul edilmesine atıf yapmaktadır.²³ Açıkça görüldüğü üzere tanımın kendisi bir taraftan iç/dış ayrımına önemli bir temel sağlarken, diğer taraftan da genel geçer bir tanım yapması dolayısıyla egemenlik olgusunu dolaylı olarak ta iç/dış ayrımını tarih dışı bir olguya dönüştürmektedir. Rob B. J. Walker'ın da belirttiği gibi, "egemenliği tanımlama ve yasal bir ilke meselesi olarak ele alma onun tarihsel ve kültürel anlamda spesifik karakterine yönelik ciddi bir körlüğü cesaretlendirdiği"²⁴ için tehlikeli bir teşebbüstür ve tam da bu nedenle egemenlik olgusunu bir mite dönüştürür.

Bu noktada bir parantez açarak Slavoj Zizek'in Jacques Lacan'dan hareketle semptomu açıklamakta "zamanın yönünün tersine çevrilmesi" metaforunu kullanmasına değinmekte fayda var.²⁵ Buna göre, semptom başlangıçta sadece bir iz olarak görülmesine rağmen, analizin devreye girmesiyle bir şey haline alır. O halde Lacan'a göre, semptomlar kendi başlarına anlamsız izlerken, anlamlarının geçmişin gizli derinliğinden çıkarılması gibi bir şey söz konusu değilken, geri dönüşlü biçimde inşa edilirler. Hakikati, "yani semptomlara simgesel yerlerini ve anlamlarını veren anlamlandırıcı çerçeveyi" üreten analizin kendisidir. Bu yüzden her tarihsel kopuş, yeni bir ana gösterenin ortaya çıkışı bütün geleneklerin anlamını geri dönüşlü biçimde değiştirir, geçmişin anlatımını yeniden yapılandırır, yeni ve bir başka biçimde okunabilir hale getirir. Geriye kalan ise hakikatin Foucault'un tabiriyle "tarihin uzun pişirme süreci onu değişmez bir formda sabitleştirdiği için çürütülemeyen bir hata türüne" dönüşmesidir.²⁶

Bu açıdan bakıldığında egemenlik olgusuna ilişkin tarihselliğini iptal eden genel geçer bir tanım üzerinde konsensüs sağlanmasında 1980'lere kadar uluslararası ilişkiler teorilerine hakim olan yaklaşımların ortaya koydukları metinler, bir taraftan Zizek'in tabiriyle "geri dönüşlü biçimde" egemenlik olgusunu inşa ederlerken, diğer taraftan da söz konusu olguyu bir pişirme sürecine tabi tutarak onu çürütülemeyen bir hata türüne dönüştürmüşlerdir. İşte bu nedenle egemenlik olgusunun soybilimini yapmaya girişen Jens Bartelson, ısrarla egemenliğe ilişkin bir tanım yapmaktan kaçınır ve böylesi bir teşebbü-

²³ Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber, "The Social Construction of State Sovereignty", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 2.

²⁴ Walker, *Inside/Outside*, s. 166; Cynthia Weber, *Simulating Sovereignty: Intervention, The State and Symbolic Exchange*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, s. 2.

²⁵ Slavoj Zizek, *İdeolojinin Yüce Nesnesi*, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 70-71; Jacques Lacan, *Freud's Papers on Technique: The Seminar of Jacques Lacan, Book I*, John Forrester (çev.), Jacques-Alain Miller (der.), New York, W. W. Norton & Company, 1988, s. 158-159.

²⁶ Michel Foucault, "Nietzsche, Genealogy, History", Paul Rabinow (der.), *The Foucault Reader*, New York, Pantheon Books, 1984, s. 79; Friedrich Wilhelm Nietzsche, *Gay Science: With A Prelude in German Rhymes and an Appendix of Songs*, Bernard Williams (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 2001, s. 110-112.

sün kavramın bugünkü anlamını donduran ve kavramın tarihselliğini söz konusu anlama bağımlı kılan bir etkisinin olduğunu belirtir.²⁷ Kısacası, metinler aracılığıyla egemenliğe ilişkin genel geçer bir tanım yapmak egemenlik olgusunun tarihselliğini görmezden geleceğinden sorunlu bir teşebbüstür ve egemenlik mitinin oluşturulmasında ilk önemli adımdır.

Oysa egemenlik olgusunun modern dönemin kendi içinde dahi farklı kullanımlara sahip olduğu belli tarihsel aralıklarda farklı bir şekilde algılandığı tartışma götürmez. Samuel Barkin ve Bruce Cronin’in, Napolyon, Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sonrası dönemlerde egemenlik olgusunun çok farklı şekillerde algılandığını gösterdiği çalışmaları bu açıdan dikkat çekicidir. Dört dönemin karşılaştırılmasıyla ulaştıkları sonuç egemenlik olgusunun “ne sabit ne de sürekli olan” bir görüntü sunduğu aksine modern dönemin kendi içindeki tarihsel aşamalara göre farklılık gösterdiği şeklinde olmuştur.²⁸ Barkin ve Cronin’in niceliksel temelden hareketle varmış oldukları sonuç Richard Ashley’in kendilerinden on yıl önce ileri sürdüğü egemenlik olgusunun “ortak düşünceye sahip devlet adamları arasındaki konsensüs” etrafında döndüğü ve tam da bu nedenle tarihsel bir şey olduğu tespitinin ampirik onaylaması olmuştur.²⁹ Bu durumda egemenlik, Ashley’in tabiriyle egemenlik paradigması, “tarihin içinde pratik yoluyla üretilen, burada ve şimdi süregiden pratiklerden kesinlikle bağımsız olmayan” bir sonuç, çıktı ya da etkidir.³⁰

Egemenliğe ilişkin algılamaların tarihsel koşulların bir ürünü olduğu ve belli pratiklerle sürdürüldüğü son yıllarda yapılan küreselleşme tartışmalarında net bir şekilde görülebilir. Neredeyse bütün yazarların üzerinde hem fikir olduğu konu egemenliğin artık eskisi gibi olmadığı ve ciddi değişiklikler geçirdiğidir.³¹ Zygmunt Bauman bu değişimi egemenliğin “koltuk değnekleri ile yürümek zorunda bırakılması” şeklinde tanımlarken,³² bunun en

²⁷ Bartelson, *A Genealogy of Sovereignty*, s. 13.

²⁸ Samule J. Barkin ve Bruce Cronin, “The State and the Nation: Changing Norms and the Rules of Sovereignty in International Relations”, *International Organization*, Cit 48, No 1, Kış 1994, s. 128; Samuel J. Barkin, “The Evolution of the Constitution of Sovereignty and the Emergence of Human Rights Norms”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cit 27, No 2, 1998, s. 234-235; Charles Tilly de 990 tarihinden itibaren üç farklı egemenlik biçimi olduğunu, farklı egemenlerden oluşan parçalı sistemin imparatorluklar, şehir devletleri ve ulus-devletler olmak üzere üç farklı formu olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. Charles Tilly, *Coercion, Capital and European States, AD 990-1992*, Blackwell, Oxford, 1992, s. 21.

²⁹ Richard K. Ashley, “Poverty of Neorealism”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, Routledge, London, 2000, s. 1630, n. 101.

³⁰ Richard K. Ashley, “Living on Border Lines: Man, Poststructuralism, and War”, James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations*, New York, Lexington Books, 1989, s. 271; Richard Ashley, “The Powers of Anarchy: Theory, Sovereignty, and the Domestication of Global Life”, James Der Derian (der.), *International Theory: Critical Investigation*, London, Macmillan Press Ltd., 1995, s. 113 ve 117; Thomas J. Biersteker, “State, Sovereignty and Territory”, Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (der.), *Handbook of International Relations*, Sage Publications, London, Biersteker, 2002, s. 158.

³¹ Ali Balcı, “Roland Robertson, Küreselleşme ve Kültür”, *Bilgi*, No 12, 2006, s. 26.

³² Zygmunt Bauman, *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri*, İsmail Türkmen (çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 49.

önemli göstergesinin Avrupa Birliği olduğunu ve söz konusu oluşumla birlikte egemenlikten “geride kalan ne varsa çocuk oyuncu gibi gözüktüğünü” dile getirmiştir.³³ Egemenliğin yeni biçimi noktasında tek bir elde toplanan imparatorluk egemenliğinden³⁴ alt etnik gurupların kimlik talepleriyle ortaya çıkmasından kaynaklanan daha mikro görüntüler sunan egemenlik biçimlerine³⁵ kadar Bauman’dan farklı bir çok argüman ileri sürülse de, hemen herkesin hem fikir olduğu şey eski biçimin değiştiğidir. Fakat küreselleşmeyle birlikte egemenliğin artık eskisi gibi olmadığı argümanı bir taraftan “bildik” egemenlik olgusunun tarihsel bir şey olduğunu gösterirken, öte yandan küreselleşme öncesi dönemde “bildik” egemenliğin mevcudiyetini ön kabul olarak aldığı için önceki döneme dair tersinden bir mit de üretir. İkinci tartışmayı bir tarafa bırakırsak, küreselleşme bağlamında egemenliğe ilişkin ortaya atılan argümanlardan çıkarılabilecek önemli sonuç egemenliğe ilişkin algılamaların tarihsel olduğu diğer bir ifadeyle koşulların bir ürünü olarak ortaya çıktığıdır.

Egemenlik olgusunun sadece tarihsel olarak farklılık göstermediği, aynı zamanda kültürel ve mekânsal farklılıklar içerdiği de söylenebilir.³⁶ Dolayısıyla genel geçer bir tanım yapmak lokal bir anlam dünyasından (Batı-merkezi) beslenen tanımı evrenselleştirmek, dünyanın geri kalanına dayatmak anlamına geleceğinden yine sorunlu bir teşebbüstür.³⁷ Örneğin, neo-klasik realizmin temsilcilerinde Robert H. Jackson’un pozitif ve negatif egemenlik ayırımına gitmesi³⁸ böylesi sorunlu bir okumanın sonucudur.³⁹ Bu şekilde bir ayırma giden Jackson, Batılı sanayi ülkelerini pozitif egemenlik alanına dâhil ederken bunu, egemenlik olgusunun gelişme, “askeri güç, ittifaklar, sosyo-ekonomik kapasite ve kaynaklar, iç bütünlük ve meşruluk, bilim ve teknoloji, eğitim ve refah” gibi unsurlarla tanımlanabilen başarılı devlet inşasının bir sonucu olduğu şeklindeki Batı-merkezli tanımından hareketle yapar.⁴⁰ Bu tanımda ikili bir oyun vardır, egemenliğin kriterleri Batı’nın mevcut koşullarından hareketle ortaya konduğu gibi, bu kriterlerle genel geçer bir tanım yapmak Batı’nın bu kriterleri karşıladığı gibi bir algılamayı dayatmak anlamına da gelir. Bu durumda batı dışı toplumlara ise söz konusu kriterleri karşılamayan “negatif egemenlik” kalacaktır. Jackson bu okuma biçimini daha sonraki çalışmalarında da sürdürür ve egemenliğin Batı’dan dünyanın geri kalanına yayılan bir şey olduğunun altını çizerek.⁴¹

³³ Zygmunt Bauman, *Siyaset Arayışı*, Tuncay Birkan (çev.), İstanbul, Metis Yayınları, 2001, s. 320 ve 314-330.

³⁴ Michael Hardt ve Antonio Negri, *İmparatorluk*, Abdullah Yılmaz (çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 18.

³⁵ Anthony D. Smith, *Küreselleşme Çağında Milliyetçilik*, Derya Kömürcü (çev.), İstanbul, Everest Yayınları, 2002, s. 113-114.

³⁶ Weber, *Simulating Sovereignty*, s. 2.

³⁷ Costas M. Constantinou, “Before the Summit: Representation of Sovereignty on the Himalayas”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 27, No 1, 1998, s. 29.

³⁸ Robert H. Jackson, *Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990, s. 26-31.

³⁹ Jackson’a göre, şayet devletlerin kapasiteleri (*capability*) onların egemenliği için bir temel sağlıyorsa bu pozitif egemenliktir, egemenlik kapasitelerden değil de diğer devletlerin tanınması yoluyla kuruluyorsa bu da negatif egemenliktir. Jackson, *Quasi-States*, s. 26-31. Jackson’un kapasite temelinden hareketle yaptığı bu ayırımın güçlü bir eleştirisi için bkz. Roxanne Lynn Doty, *Imperial Encounters*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996, s. 147-153.

⁴⁰ Jackson, *Quasi-States*, s. 536.

⁴¹ Robert Jackson, *Sovereignty*, Polity Press, Cambridge, s. ix ve 6.

Egemenliğin tarihsel ve kültürel bir pratik olduğu teslim edildikten sonra bunun bir gerçeklik olarak dayatılmasında metinlerin üstlendiği role daha yakından bakılabilir. Cynthia Weber’in de isabetle vurguladığı üzere, uluslararası ilişkiler teorisyenlerinin yaptıkları tanımlar, devlet egemenliğinin anlamının sabitleşmesine katkıda bulunan en önemli boyutu oluşturmaktadır.⁴² Bu nedenle egemenlik olgusuna ilişkin klasik uluslararası ilişkiler teorilerine hâkim olan genel geçer tanımlamalara daha yakından bakmakta fayda var. Uluslararası İlişkilerin henüz bir disiplin olarak ortaya çıkmadığı 1900’lerin ilk 20 yıllık döneminde egemenlik devletin ayırt edici özelliği olarak ele alınmış ve devletin diğer devletler karşısındaki politik bağımsızlığı olarak görülmüştür.⁴³ Egemenliğin bu ortodoks algılamasına karşılık plüralistler özellikle Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra uluslararası hukukun uygulanmasının böylesi bir egemenliği sınırlandıracağını ileri sürmüşlerdir.⁴⁴ Fakat tam da, ilişkilerin uluslararası hukuk tarafından düzenlendiği bir devletler toplumu düşlemelerinden dolayı, diğer bir ifadeyle egemen devleti başlangıç noktası olarak almaları nedeniyle devletin egemenliği olgusunu üstü örtülü olarak kabul etmişlerdir.⁴⁵ 20. yüzyılın ilk önemli uluslararası ilişkiler teorisyenlerinden Edward H. Carr da benzer bir şekilde egemenliğin ortaçağ sonrası dünyanın temel olgularından biri olduğunu belirtmiştir.⁴⁶

Realist teorinin en önemli temsilcisi olan Hans J. Morgenthau, egemenliği “belli bir bölgede yasa yapma ve uygulama otoritesine sahip merkezileşmiş bir gücün varlığı” olarak tanımlarken, egemen devlete tek tehdit olarak da uluslararası hukuku göstermiştir.⁴⁷ İsmi neredeyse neorealist teori ile özdeşleşen Kenneth N. Waltz ise, egemen devleti mutlak otorite haline getirerek, bir devletin egemen olduğunu söylemenin iç ve dış problemleri nasıl ele alacağına devletin kendisinin karar verdiği bir durum anlamına geldiğini belirtmiştir.⁴⁸ Bir diğer neorealist Robert Gilpin’e göre, egemenlik devletin uluslararası arenada daha yüksek bir otoriteye cevap vermek zorunda olmadığı durumdur.⁴⁹ İngiliz Okulu’nun temsilcilerinden Hedley Bull da uluslararası topluma dahil olmanın bedeli olarak diğer devletlerin egemenliğinin kabulünü göstermiş ve bunun devletin dış otoriteden bağımsız olması anlamına geldiğini belirtmiştir.⁵⁰

1970’lerde realist geleneğe alternatif olarak ortaya çıkan uluslararası ilişkiler kuramları devletten bağımsız aktörlerin olduğunu ortaya koysalar da, egemenlik kavramının teorik yeniden değerlendirilmesi konusunda sessiz kaldılar.⁵¹ Benzer bir sessizlik yani

⁴² Weber, *Simulating Sovereignty*, s. 3.

⁴³ Brian C. Schmidt, *The Political Discourse of Anarchy: A Disciplinary History of International Relations*, Albany, State University of New York Press, 1998, s. 83–88.

⁴⁴ Ibid, s. 178.

⁴⁵ Ibid, s. 237.

⁴⁶ Biersteker ve Weber, *State Sovereignty*, s. 5.

⁴⁷ Morgenthau’dan aktaran, Biersteker ve Weber, *State Sovereignty*, s. 4; Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Kenneth W. Thompson (Revised by), New York, McGraw-Hill, 1993, s. 333.

⁴⁸ Kenneth W. Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, Boston, 1979, s. 96.

⁴⁹ Robert Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, s. 17.

⁵⁰ Hedley Bull, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1977, s. 17.

⁵¹ Biersteker ve Weber, *State Sovereignty*, s. 7.

egemenliğin klasik tanımı dışına çıkmama noktasındaki kararlılık 1980'lerde egemenlik olgusuna ilişkin önemli çalışmalar yapılmasına rağmen devam etti. F. H. Hinsley, egemenliği dışarıdan bir müdahalenin olmadığı politik bir topluluk üzerindeki nihai ve kesin otorite olarak tanımlarken, Alan James da devletin kendi anayasasından aldığı gücü egemenlik olarak niteliyordu ve bunun bölünemeyeceğini yani dışarıyı ile paylaşamayacağını vurguluyordu.⁵² Son dönem teorisyenlerden Stephen D. Krasner de, egemenliğin devletlerin birbirlerinden bağımsız olduğu düşüncesiyle ilintili olduğunun altını çizmiştir.⁵³ Butün bu tanımlamalarda ortak olan şeyin, devletin dışarıyı ile paylaşmadığı içsel alan üzerindeki otoritesi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla egemenlik mitinin neden iç/dış ayırımının ardındaki en önemli mitlerden biri olduğu da bu tanımlamalarda açıkça görülmektedir.

Realist gelenek tarafından egemenliğin bu şekilde tanımlanması ve daha sonraki kuramların da bu tanımlamaya itiraz etmemiş olması egemenliği uluslararası ilişkilerin kurucu ve temel unsuru haline getirmiştir.⁵⁴ Bu kuruculuk ve temel unsur olma işlevi sadece tanımlamaların dolaylı bir iması değil, teorisyenlerin de ısrarla vurguladığı bir durum olmuştur. Morgenthau egemen devlet olmaksızın onun üzerine temellenen devlet sisteminin mümkün olamayacağını belirtirken,⁵⁵ Martin Wight uluslararası politikanın Ortaçağ Hıristiyanlığının çözülmesi ve modern egemen devletin doğmasıyla mümkün olduğunu dile getirmiştir.⁵⁶ Hedley Bull da uluslararası ilişkilerin başlangıç noktası olarak egemen birimlerin ortaya çıkmasını göstererek ve egemenlik anlayışının yerleşmediği bölgelerde bir devlet sisteminin oluşmadığına işaret ederek egemenliğe merkezi bir rol vermiştir.⁵⁷ Kenneth Waltz ise uluslararası sistemin varlığının temel koşulu olarak egemenliği ve egemenlik sayesinde⁵⁸ “devletlerin bir arada var olma” imkânını göstermiştir. Uluslararası sistemi pazar ekonomisine benzeten Waltz, uluslararası sistemin tıpkı pazar ekonomisi gibi “kökeninde bireyci” olduğunu ileri sürerek egemen birimleri (*self-regarding units*) uluslararası sistemin olmazsa olmaz koşulu olarak sunmuştur.⁵⁹ Ontolojik olarak egemenliğe bu şekilde öncelikli bir rol vermek “egemenliğin verililiğini” dayatan bir okuma biçimi olmuş⁶⁰ ve egemenlik mitinin oluşumuna önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

⁵² Biersteker ve Weber, *State Sovereignty*, s. 8-9; Biersteker, “State, Sovereignty and Territory”, s. 162.

⁵³ Stephen D. Krasner, “Sovereignty”, *Foreign Policy*, No 122, Ocak-Şubat 2001, s. 21.

⁵⁴ Bartelson, *A Genealogy of Sovereignty*, s. 23-24.

⁵⁵ Morgenthau'dan aktaran, Bartelson, *A Genealogy of Sovereignty*, s. 23.

⁵⁶ Martin Wight, *Power Politics*, (Revised Edition), London, Continuum International Publishing Group, 2002, s. 25.

⁵⁷ Bull, *The Anarchical Society*, s. 8-10.

⁵⁸ Waltz'a göre, birimlerin varolmasının yeter koşulu basitçe “*de facto* egemenin çıplak gücüdür” ve bunun sayesinde “devletler diğer devletlere bir birim olarak görülürler”, Kenneth W. Waltz, *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*, New York, Columbia University Press, 1959, s. 178. Buna göre, devletler egemenlik sayesinde birer birim olarak bir kez ortaya çıktıklarında söz konusu birimler arası ilişkiler uluslararası sistemi oluşturacaktır.

⁵⁹ Waltz, *Theory of International Politics*, s. 91; Kenneth W. Waltz, “Political Structures”, Robert O. Keohane (der.), *Neorealism and Its Critics*, New York, Columbia University Press, 1986, s. 85.

⁶⁰ Bartelson, *A Genealogy of Sovereignty*, s. 24.

Westphalia Miti ve Egemenliğin Düşünsel Temelleri

Egemenlik mitinin sadece uluslararası ilişkiler teorisyenleri tarafından kurulmadığı, başka mitlerin, bu teorisyenleri önceleyen başka düşünürlerin ve mitleri sağlamlaştıran farklı pratiklerin bu mitin oluşumuna katkıda bulunduğu açıkça ortadadır. İlk olarak belirtmek gerekir ki, egemenlik mitinin en önemli dayanak noktası uluslararası ilişkiler teorilerinde sıklıkla kullanılan, hatta disiplinin kurucu miti olarak işlev gören⁶¹ ve belli bir okuma biçiminin tarihsel bir olaya dayatılmasıyla oluşturulan Westphalia mitidir.⁶² Bu okuma biçimine göre, Habsburg hanedanının Batı Avrupa’daki diğer bireysel oluşumlar üzerinde otorite kurma çabası olan 30 yıl savaşları bu otorite girişiminin engellenmesini temsil eden 1648 Westphalia anlaşmasıyla sonuçlanmış ve ardından söz konusu bireysel oluşumlar kendi başlarına hareket özgürlüğü kazanmışlardır. Kısacası bu okumaya göre, Westphalia anlaşması “Habsburgların evrensel monarşi tutkularının sonunu temsil etmektedir”⁶³ ve farklı farklı, birbirinden bağımsız egemen devletlerin bir arada bulunabilmesini mümkün kılan bir işleve sahiptir. Tam da bu okuma dolayısıyla Westphalia anlaşması uluslararası sistemde egemenliğin ortaya çıkışının diğer bir ifadeyle “karşılıklı kabulde ortaya çıkan bir hak”⁶⁴ halini almasının başlangıcı olarak sunulmuş ve Westphalia sonrası dünya/Avrupa, egemen devletlerin dünyası/Avrupası olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda İngiliz Okulu ve konstrüktivist teori başta olmak üzere realist çizgide olmayan yazarlar tarafından dahi egemenliğin uluslararası sistemin temel kurucu unsuru⁶⁵ olarak görülmesi de bir tesadüf değildir.

Daha çok realist teorinin kullanıma soktuğu ve diğer uluslararası ilişkiler teorileri tarafından da kabul edilen Westphalia mitine göre “iç” hiyerarşiyi dolayısıyla düzeni temsil ederken, “dış” anarşiyi dolayısıyla kaosu temsil etmektedir.⁶⁶ Böylesi bir miti arkasına alan egemenlik mitinin uluslararası ilişkiler teorisinde ya da daha genel ölçüde siyaset teorisinde devletler için neyin içsel, neyin dışsal olduğunu belirleyen bir düzenleyici ilke halini alması hiç de zor olmamıştır.⁶⁷ Belirtmekte fayda var, Westphalia mitinin “bildik” mit halini almasında dikkat çekici olan şey, metinlerin söz konusu mitin oluşumunda muazzam bir katkısının olduğudur. Hatta mitin üretilmesinin neredeyse metinlerden ibaret olduğu,

⁶¹ Benno Teschke, *The Myth of 1648: Class, Geopolitics, and the Making of Modern International Relations*, London, Verso, 2003, s. 3.

⁶² Andreas Osiander, “Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth”, *International Organization*, Cilt 55, No 2, Bahar 2001, s. 252.

⁶³ Bull, *The Anarchical Society*, s. 31; Hans J. Morgenthau, “The Problem of Sovereignty Reconsidered”, *Columbia Law Review*, Cilt 48, No3, Nisan 1948, s. 341.

⁶⁴ Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999, s. 182. Wendt diğer konstrüktivist torisyenlerden farklı olarak egemenliğin devletler toplumu önvarsaymadığını ileri sürer. Ona göre, egemenlik devlete bağlı değil devlete içsel bir şeydir. Wendt, *Ibid*, s. 208–209.

⁶⁵ Teschke, *The Myth of 1648*, s. 3; Alexander Wendt, “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory”, *International Organization*, Cilt 41, No 3, Yaz 1987, s. 357; David Dessler, “What’s at Stake in the Agent-Structure Debate?”, *International Organization*, Cilt 43, No 3, Yaz 1989, s. 469.

⁶⁶ Daniel Deudney, “Binding Sovereigns: Authorities, Structures, and Geopolitics in Philadelphia Systems”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 190.

⁶⁷ Giddens, *The Nation-State*, s. 281.

metin dışında bir şeyin olmadığı dahi ileri sürülebilir.⁶⁸ Althusser'in "masum okuma diye bir şey yoktur" tespiti bu aşamada bir çıkış noktası olarak ele alınabilir⁶⁹ ve mitlerin tam da bu okuma sayesinde oluşturulduğu söylenebilir. Fakat bu masum olmayan okuma biçimi öznenin kendi bilinçli tercihi değil, "konjonktürün bizim için seçtikleri kısımları" okumaktan kaynaklanan⁷⁰ bir durumdur. Zaten konjonktür kendi ihtiyaç duyduğu şeyler doğrultusunda belli okumalar dayatıp belli metinler ortaya çıkarıyorsa ve bu metinler söz konusu ihtiyacı giderecek okuma biçimlerine sahipse, "bildik" egemenlik olgusunun bir mit olduğunu söylemek kesinlikle problemlili bir yaklaşım değildir. Buradan hareketle Westphalia'nın "egemen devletlerin doğuşuyla düzenin kurulması ve kaosun üstesinden gelinmesine tanıklık eden modernleşmenin yan hikâyesinden fazla bir şey olmadığını" ileri sürmek mümkündür.⁷¹ Diğer bir ifadeyle Westphalia'yı imzalayanların kafasında egemenlikle ilgili bildik argümanlar olmadığı gibi, bu argümanlar daha sonraki yüzyıllarda söz konusu anlaşmaya ihtiyaç duyulan anlamların dayatılmasıyla ortaya çıkmıştır.⁷²

Egemenlik mitinin güçlü bir şekilde kurulmasında Westphalia mitinin yanı sıra, özellikle modern dönemin ürünü olan ya da modern dönemi kuran felsefi argümanların da katkısı büyüktür. Egemenliği, "yurttaşlar ve uyruklar üstündeki en yüksek, mutlak ve en sürekli güç"⁷³ şeklinde tanımlayan Jean Bodin'in egemenliğe yönelik bu okuma biçimi uzun bir dönem siyasi düşünce tarihini etkilemiş ve uluslararası ilişkiler teorileri tarafından da kabul edilmiştir. Bodin tanımlamasına devam eder ve egemenin başka birinden gelen emirlere boyun eğmeyen, tebaasına kurallar koyabilen biri olduğunu altını çizer.⁷⁴ Bodin'in egemenliğe ilişkin bu tanımlaması klasik uluslararası ilişkiler teorisinin devletin içsel anlamda egemen olduğu ve böylesi bir hiyerarşik yapıya sahip olması dolayısıyla düzeni temsil ettiği argümanının da çıkış noktasıdır. Bodin böylesi bir okuma biçiminde yalnız değildir. Thomas Hobbes da egemenin nihai karar verici olduğu ve uyrukların söz konusu karara itiraz hakkı olmadığı noktasında Bodin ile hemfikirdir.⁷⁵ Egemenlik konusunda Bodin ve Hobbes'u izleyen Hegel de kendi kaderini belirleme noktasındaki nihai yetki durumunun egemenliğin ayırt edici karakteri olduğunu belirtir.⁷⁶ Liberal bir çizgi izleyen John Lock, John Stuart Mill

⁶⁸ Bu tespit Derrida'nın "metin dışında bir şey yok" ifadesine atıfla yapılmıştır, Bkz. Jacques Derrida, *Of Grammatology*, çev. Gayatri Chakravorty Spivak, Baltimore, The John Hopkins University Press, 1984, s. 158.

⁶⁹ Louis Althusser, "From Capital to Marx's Philosophy", Louis Althusser ve Etienne Balibar, *Reading Capital*, çev. Ben Brewster, London, Verso, 2006, s. 14.

⁷⁰ Althusser, *Ibid*, s. 13.

⁷¹ David Campbell, *Writing Security United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Manchester, Manchester University Press, 1992, s. 47.

⁷² Ronnie D. Lipschutz, "(B)orders and (Dis)orders: The Role of Moral Authority in Global Politics", Mathias Albert, David Jacopson ve Yosef Lapid (der.), *Identities Borders Orders: Rethinking International Relations Theory*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 2001, s. 76.

⁷³ Jean Bodin, "Devlet Üstüne Altı Kitap'tan Seçme Parçalar", Mete Tunçay (der.), *Bati'da Siyasal Düşünceler Tarihi 2: Seçme Yazılar*, Ankara, Teori Yayınları, 1986, s. 163.

⁷⁴ Friedrich Kratochwil, "Sovereignty as Dominion: Is There a Right of Humanitarian Intervention?", Gene M. Lyons ve Michael Mastanduno (der.), *Beyond Westphalia? State Sovereignty and International Intervention*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 1995, s. 23.

⁷⁵ Hobbes, *Leviathan*, s. 133 (18).

⁷⁶ Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Elements of the Philosophy of Right*, çev. H. B. Nisbet, Allen W. Wood (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s. 313.

ve Robert Dahl gibi düşünürler devlet içindeki otoritenin dağıtımı konusunda farklı argümanlar ileri sürmelerine rağmen, en nihayetinde ortaya çıkan kararın sınırları belli içi, içeriği, muhatap aldığı konusunda benzer bir yaklaşım benimsemişlerdir.⁷⁷

Egemenliğin tanımlanmış sınırları olan içerisi üzerindeki bir otorite olduğu yaklaşımı Max Weber’de nihai ifadesini bulur ve Weber devleti “belli bir arazi içinde fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde başarıyla bulunduran insan topluluğu” şeklinde tanımlar.⁷⁸ Weber’in bu tanımını Anthony Giddens’da daha net bir şekilde ifade edilir. Ona göre, “egemen devlet, belli bir toprak parçası üzerinde kurallar koyma ve bunların uygulanmasını sağlama kapasitesi olan; şiddet araçlarını kullanma tekeline sahip olan; iç politika ve hükümetin yönetim biçimi ile ilgili temel politikaları kontrol eden; gelirlerinin temelini oluşturan bir ulusal ekonominin çıktılarını düzenleyebilen politik bir örgüttür”.⁷⁹ Görüldüğü üzere Giddens, egemenliği içerinin üzerinde mutlak yetkiye sahip olma ve bunu dışarıya ile paylaşmama durumu olarak ele alıyor. O halde uluslararası ilişkiler teorisinde bir mit haline gelen egemenlik olgusunun arkasında en azından içsel boyutuna büyük ölçüde katkıda bulunan modern düşünce geleneğinin olduğu rahatlıkla söylenebilir. Zaten, uluslararası ilişkiler disiplindeki egemenlik mitini böylesine güçlü kılan en önemli unsur da modern düşünce geleneğinin söz konusu mite olan katkısıdır. Öte yandan Weber ve Giddens’in tanımları sadece modern düşüncenin egemenlik konusunda geldiği nihai nokta olması açısından önemli değil, söz konusu tanım aynı zamanda devletin sadece otorite gücüne değil, belli bir toprak parçasına ve belli bir nüfusa sahip olduğuna da işaret etmesi açısından önemlidir. Nitekim devleti şiddet tekeline sahip bir birim olarak tanımlayan diğer bir ifadeyle devletin kendi toprak ve nüfusu üzerindeki mutlak egemenliğini *sine qua non* gören bir okuma biçimi Morgenthau’dan Wendt’e kadar geniş bir uluslararası ilişkiler literatüründe kendini tekrarlamıştır.⁸⁰

Egemenlik ve Başka Mitler

Egemenlik olgusunun bir mit olduğunu ileri sürmek için sadece arkasındaki felsefi argümanlara, koşullara göre gösterdiği değişikliklere ve pratikteki yansımalarına⁸¹ odaklanmak yeterli değildir. Bu olguya meşruluk sağlayan ve onun oluşması için “eşsiz bir şekilde” bir

⁷⁷ Stephen D. Krasner, *Sovereignty: Organized Hypocrisy*, New Jersey, Princeton University Press, 1999, s. 11.

⁷⁸ Max Weber, “Meslek Olarak Siyaset”, H. H. Gerth ve C. Wright Mills (der.), *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s. 132.

⁷⁹ Giddens, *The Nation-State*, s. 282.

⁸⁰ Darel E. Paul, “Sovereignty, Survival and the Westphalian Blind Alley in International Relations”, *Review of International Relations*, Cilt 25, No 2, Nisan 1999, s. 226.

⁸¹ Egemenlik mitini sağlamlaştıran en önemli pratikler arasında devletler arasındaki anlaşmalar, belli bir konsensüsle ortaya çıkan uluslararası hukuk kuralları ve bunlara dayanılarak alınan kararlar ve uluslararası örgütlerin mevzuatları gösterilebilir. Devletlerarası anlaşmalara ilişkin Amerika kıtasında biri 1897’de diğeri 1964’de ‘*Act of State Doctrine*’ ilkesi çerçevesinde alınan kararlar örnek verilebilir. Amerika ve Venezueluella arasında yaşanan problemin bir ürünü olan ilkinde “her egemen devletin diğger başka egemen devletlerin bağımsızlığına saygı duymakla bağılı olduğu” dile getirilirken, Küba ile yaşanan şeker krizinin ürünü olan ikinci kararda da teoride hatalı davranırsa bile o ülkeye bir şeylerin dikte edilemeyeceğı vurgulanmıştır. Christopher M. Ryan, “Sovereignty, Intervention, and the Law: A Tenuous Relationship of Competing Principles”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt26, No1, 1998, s. 86. Birleşmiş Milletler Anlaşmasının ikinci maddesinin ilk paragrafında “örgüt bütün üyelerinin egemen eşitliğı prensibi üzerine kurulmuştur” ibaresinin kullanılması ve buradan hareketle 20. yüzyılda kurulan birçok bölgesel ve uluslararası örgütün mevzuatında benzer hükümün yer alması egemenlik mitini pratik düzlemde besleyen olguların başında gelir. Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, II. Kitap, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 1998, s. 25.

araya gelen⁸² bazı olguları da analize dahil etmek gerekir: toprak parçası (*territory*), nüfus, otorite ve tanıma. Bu olguların da sosyal olarak inşa edildiklerini, zaman ve mekândan bağımsız bir tanımlarının yapılamayacağını göstermek genel geçer egemenlik mitinin ne kadar da “hayali” temellere oturduğunu ortaya koyması açısından önemlidir. Egemenliğin dışsal boyutunu oluşturan tanıma, içsel anlamda devletin belli kriterleri yerine getirdikten sonra dışarının keyfi ya da zamana ve şartlara göre değişebilen tercihinden bağımsız olarak tanınması anlamına gelmez. Aksine, tanıma politik ve kültürel algılamaların beslediği bir tavır biçimidir⁸³ ve bu nedenle genel geçer bir tanıma olgusundan bahsetmek mümkün değildir. David Strang’a göre, tanıma “devletlerin paylaştıkları kültürel özelliklere ilişkin geniş ölçekli algılamalar üzerine temellenen” bir şeydir ve bu nedenle ilk modern dönemlerde tanınmanın kriterleri Hıristiyanlık ve krallık otoritesi etrafında dönerken, bugün demokrasi, pazar ekonomisi ve insan hakları etrafında dönmektedir.⁸⁴ Örneğin Fransa 1789’da monarşiye, Sovyetler Birliği de 1917’de pazar ekonomisine meydan okudukları için tanıma problemi ile karşı karşıya kalmışlardır. Soğuk Savaş sonrası dünyada ise özellikle küreselleşmenin de etkisiyle tanınmanın temel kriteri insan hakları olmuştur. Bir devletin uluslararası toplumun (Batının) gözündeki yasallığının derecesi bu tür hakları garanti altına almasıyla ölçülmeye başlanmıştır.⁸⁵ Dolayısıyla tanıma, Waltz’ın belirttiği gibi tanınan devletin kendi otoritesini savunma kapasitesine ulaştıktan sonra diğerleri tarafından sistem içinde kabul görülmesi değil,⁸⁶ devletin kendine ait bir niteliği olmanın çok uzağında, diğer devletler tarafından devlete atfedilen bir olgudur.⁸⁷

Jackson, egemenlik olgusuna ilişkin bazı problemleri yaklaşımları olsa da, uluslararası toplumun normatif bir düzen oluşturduğunu ve bunun 2. Dünya Savaşı Sonrası dünyada koloni devletlerin egemenliğinin tanınmasında kritik bir rolü olduğunu belirtmesi noktasında haklıdır.⁸⁸ Önceki dönemlerin aksine bu devletlerin egemenliklerinin tanınması yani uluslararası topluma kabulü için self-determinasyon kapasitelerini göstermek zorunda kalmadan tanınmaları, tanınma denen olgunun genel geçer değil politik ve kültürel bir şey olduğunu göstermektedir.⁸⁹ Naeem Inayatullah da benzer bir şekilde, günümüz dünyasında iş bölümü (*the division of labour*) ve kapitalist algılamının tanımada temel belirleyici unsur olduğundan hareketle, tanınmanın genel geçer bir olgu olmadığını koşulların ürünü olan algılamaların (küresel iş bölümüne dahil olma) bir

⁸² Biersteker ve Weber, *State Sovereignty*, s. 3

⁸³ David Strang, “Contested Sovereignty: The Social Construction of Colonial Imperialism”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 23.

⁸⁴ Strang, *Ibid*, s. 45 ve Barkin, “The Evolution of the Constitution”, 249.

⁸⁵ Barkin, *Ibid*, s. 246–247.

⁸⁶ Jenice E. Thompson, “State Sovereignty in International Relations: Bridging the Gap between Theory and Empirical Research”, *International Organization*, Cilt 39, No 2, Haziran 1995, s. 220.

⁸⁷ Thompson, *Ibid*, s. 219; Barkin, “The Evolution of the Constitution”, s. 230 ve 232; Biersteker, “State, Sovereignty and Territory”, s. 162–163.

⁸⁸ Jackson, *Quasi-States*, s. 202; Robert H. Jackson ve Carl G. Rosberg, “Why Africa’s Weak States Persist: The Empirical and Juridical Statehood”, *World Politics*, Cilt 35, No 1, Ekim 1982, s. 198.

⁸⁹ Jackson, *Ibid*, s. 202 ve Strang, “Contested Sovereignty”, s. 24.

sonucu olduğunu göstermeye girişir.⁹⁰ Politik olanı ekonomiden ve bu ikisini kolonyal geçmişten ayıran düşünce biçiminin üçüncü dünyadaki egemenlik olgusunu yanlış anlayacağını altını çizen Inayatullah,⁹¹ günümüzde geçerli olan tanıma olgusunun sosyal inşasında ekonominin yani kapitalist işleyişin beraberinde getirdiği algılamının kritik bir rolü olduğu sonucuna varır.

Tanıma gibi egemenliğin önemli unsurlarından biri olan otoritenin de verili bir olgu değil, dönemsel olarak farklılıklar gösteren algılamaların bir ürünü olduğu söylenebilir. Krasner başta olmak üzere birçok teorisyen Westphalia sonrası egemenlik ile otorite arasında doğrudan bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir.⁹² Bunda Bodin, Hobbes ve Weber gibi öncül düşünürlerin egemenliğe ilişkin tanımlamalarında otoritenin merkezi bir işleve sahip olmasının⁹³ önemli bir etkisi olduğu tartışma götürmez. Fakat bu çizgiden farklı olarak Wendt ve Friedhiem otoritenin devlet kimliğinin verili bir özelliği olmadığını diğer bir ifadeyle otoriteyi materyal gücün getirisi bir olgu olarak görmemek gerektiğini aksine buna tabi olanların rızası ya da tanınmasıyla ilgili bir şey olduğunu belirtmişlerdir.⁹⁴ Egemenlik ve otorite arasında kurulan bu ilişki verili olmanın aksine algılamayla yakından bağlantılı bir şey olduğundan mevcut ilişki biçiminin modern dönemin bir ürünü olduğu söylenebilir. Tam da bu nedenle egemenlik ve otorite ilişkisi tarih aşırı bir şey değil aksine tarihsel bir durumdur.⁹⁵

Yine sınır olgusu uluslararası ilişkiler teorisyenleri tarafından egemenliğin en önemli göstergesi olarak alınır. Örneğin Jackson’a göre, “siyasi harita üzerindeki çizgiler egemen devletlerin birbirlerinden politik ve yasal bağımsızlığını temsil” ettikleri gibi, egemenin yaptırımlarının da nerede biteceğini belirlerler.⁹⁶ Yine Poggi, devlet egemenliğinin temel göstergesi olarak dünyanın bir parçası (*territory*) üzerinde diğerlerini dışlayan bir kontrole sahip olmasını gösterir. Fakat Poggi, Jackson’dan farklı olarak devlet egemenliğinin toprak parçası ile olan ilişkisini sadece belli coğrafi sınırlara sahip olmakla ve bu sınırlar üzerinden kontrol yetkisini kullanmakla sınırlandırmaz, ona göre egemen devlet belli toprak parçasına sahip olan bir şey değil bizzat o toprak parçasıdır.⁹⁷ Kısacası, toprak parçası ve bu toprak parçasının dışsal çerçevesini

⁹⁰ Naeem Inayatullah, “Beyond the Sovereignty Dilemma: Quasi-States as Social Construct”, *State Sovereignty As Social Construct*, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 55.

⁹¹ Inayatullah, *Ibid*, s. 77.

⁹² Krasner, *Sovereignty*, s. 10; Jackson, *Sovereignty*, s. 17; Daniel Philpott, “Westphalia, Authority and International Society”, Robert Jackson (der.), *Sovereignty at the Millenium*, Massachusetts, Blackwell Publisher, 1999.

⁹³ Walker, *Inside/Outside*, s. 165.

⁹⁴ Alexander Wendt ve Daniel Friedheim, “Hierarchy under Anarchy: Informal Empire and the East German State”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 246 ve 251.

⁹⁵ R. B. J. Walker, “State Sovereignty and the Articulation of Political Space/Time”, *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 20, No 3, 1991, s. 449-450.

⁹⁶ Jackson, *Sovereignty*, s. 9.

⁹⁷ Gianfranco Poggi, *The State: Its Nature, Development, and Prospects*, Standford, Standford University Press, 1990, s. 22.

belirleyen sınır (*boundary*) egemenlik olgusunun önemli bir boyutunu oluşturur. Hatta modern devlet egemenliğinin bizzat belli toprak parçası (*territory*) üzerine temellenen bir şey olduğu söylenebilir.⁹⁸ Fakat gerek sınır olgusu, gerekse toprak parçası (*territory*) modern dönemin her aşamasında aynı şeyleri ifade etmemiş, dönemlere göre farklılık göstermiştir.

Egemenlik olgusunu modern dönemle başlatan Jackson ve Poggi'nin da kabul edeceği gibi, Immanuel Wallerstein Batı Avrupa'nın politik yapısında 13. yüzyıldaki en önemli değişikliğin, "sınırların nerede olacağına değil, daha önemlisi var olacağına karar" verilmesi olduğunu yazmıştı.⁹⁹ Fakat söz konusu karar bölgesel olarak tanımlanmış, sabitleşmiş ve karşılıklı olarak dışlayıcı devlet oluşumlarının tam da bu anda ortaya çıkmasına yol açmadı.¹⁰⁰ Bu tür yapıların ortaya çıkması birçok pratiğin gerçekleşmesini beklemek zorundaydı ve bölgesel devlet (*territorial state*) denen olgunun ortaya çıkması 18. yüzyıldan eskiye gitmez.¹⁰¹ 5 yüzyıllık süreçte sınır ve toprak parçası olguları birçok değişiklik göstermiş ve geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerindeki genel geçer bir olgu olarak sunulduğu şeklini alması 18. yüzyılı beklemek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla egemenliğin diğer bir unsuru olan sınırlar ve bunların belirlediği belli toprak parçası görüldüğü gibi *a priori* değil, inşa edilmesi, pratiklerin tekrarlanması yoluyla kurulması gereken bir şeydir. Kısacası, "mevcut politik-bölgesel düzenin genel kabulü... modern devlet sisteminin insanların dünyalarının coğrafik yapısı ve organizasyonu hakkındaki düşüncesini şekillendirmedeki rolünün" bir sonucudur.¹⁰² Yoksa sınırları belli bir toprak parçası tarihin her döneminde devletlerin karakteristik özelliği olmadığı gibi, egemenliğin belli bir bölge üzerinde uygulanan bir pratik olduğu algılaması da 18. yüzyıl sonrası ile ilgili bir okuma biçimidir. Hatta küreselleşmeyle birlikte son dönemde "belli toprak parçası" (*territory*) ve sınır olgularına dair ciddi değişiklikler olduğu ve 18. yüzyılla birlikte başlayan algılamanın önemli ölçüde değiştiği argümanları da yüksek sesle dile getirilmektedir.¹⁰³

⁹⁸ John Agnew, "Mapping Political Power Beyond State Boundaries: Territory, Identity, and Movement in World Politics", *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 28, No 3, 1999, s. 503.

⁹⁹ Immanuel Wallerstein, *Modern Dünya Sistemi*, Cilt 1, çev. Latif Boyacı, İstanbul, Bakış Yayınları, 2002, s. 48.

¹⁰⁰ John Gerard Ruggie, *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization*, London, Routledge, 1986, s. 155 ve John Gerard Ruggie, "Territoriality and Beyond, Problematizing Modernity in International Relations", Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, Routledge, London, 2000, s. 1429.

¹⁰¹ John A. Agnew ve Stuart Corbridge, *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*, London, Routledge, 1995, s. 89.

¹⁰² Alexander B. Murphy, "The Sovereign State System as Political-Territorial Ideal: Historical and Contemporary Considerations", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 81-82.

¹⁰³ Agnew, "Mapping Political Power", s. 315-320. Jan Aart Scholte, "What is 'Global' about Globalization?", David Held ve Anthony McGrew (der.), *The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate*, Cambridge, Polity Press, 2004, s. 90 ve Ruggie, *Constructing the World Polity*, s. 190-191.

Modern anlamıyla egemenlik mitinin ardındaki en güçlü olgunun diğer bir ifadeyle “devlet egemenliğinin temel unsurunun”¹⁰⁴ diğerlerine kıyasla nüfus (*population*)¹⁰⁵ olduğu söylenebilir. Nüfusu modern devlet egemenliğinin en önemli unsurlarından biri yapan şey ise modern dönemle birlikte devletin sıfatı haline gelen ve neredeyse ayrılmaz bir parçası olan ulus olgusudur. Söz konusu olgunun merkeziliği özellikle Fransız devrimiyle birlikte mutlak monarkta olan egemenliğin halka devredilmesiyle, halk egemenliğinin ortaya çıkmasıyla belirgin bir hal almıştır.¹⁰⁶ Fakat, egemenlik ve ulus-devlet arasındaki ilişki tek taraflı değil aksine, modern anlamıyla egemenlik ulus-devletin oluşumu denen sürecin bir ürünü olduğu gibi, bu sürece katkıda bulunan hatta ulus devleti mümkün kılan bir olgudur.¹⁰⁷ Dolayısıyla egemenliği tek taraflı olarak ulus-devletin bir ürünü şeklinde tanımlamak doğru değildir. Egemenliğin ulus-devletin oluşumuna katkısını çalışmayı dolaylı olarak ilgilendirdiğinden, ulus-devlet olgusunun egemenliği nasıl şekillendirdiği, bizzat kendisi hayali olan bir olgunun (ulusun) verili olmayan yani inşa edilen bir başka olguyu (egemenliği) nasıl etkilediğine değinmek gerekir. Etienne Balibar’ın tespiti ile başlamak gerekirse, “verili etnik temel” söz konusu olmamasına rağmen, halk olmaksızın egemenlik mümkün olmayacağı için, sorun “halkı üretmektir”.¹⁰⁸ Yine, nüfusun/ulusun a priori bir olgu olmadığı, sosyal olarak “inşa edilen” bir “hayali cemaat” olduğu güçlü argümanlarla ortaya konulmuş bulunmaktadır.¹⁰⁹ Nüfus/ulus kendi içinde gerçekliği olan bir şey değilse, buradan ulusun sürekli bir inşa ile karşı karşıya olduğu, belli krizlerle yüzleştiği, söz konusu kriz dönemlerinde kendini yenilediği, ya da bazen başarısız olduğu çıkarılabilir. Egemenlik olgusunun üzerine inşa edildiği bir başka mit olan ulusun böylesi gel gitlere muhatap olması doğal olarak egemenliği sürekli değiştirmekte, alt üst etmekte bazen de yeniden kurmaktadır.

Son olarak, egemenliğin ortaya çıkışını içsel olarak yani vatandaşlık, ulusal kimlik ve aidiyet gibi olgularla ya da dışsal anlamda yani sınırların karşılıklı kabulü ve bu sınırlar dahilinde otoritenin onanması gibi içsel ve dışsal şeklinde iki temelle sınırlandırmak da

¹⁰⁴ Doty, “Sovereignty and the Nation”, s. 143.

¹⁰⁵ Türkçe’deki nüfus kelimesi “*population*” ifadesini karşılamakta yetersiz kalıyor. *Population* “bir devlette yada bölgede yerleşik bulunan insanlar” (hatta ikinci anlamı “belli bir bölgede bulunan aynı türden organizmalar toplamı” şeklindedir) anlamına gelirken, Türkçe’deki karşılığı olan nüfus ifadesi böyle bir şey çağrıştırmıyor. Osmanlıcadaki “ahali” kavramı *population* ifadesini karşılamakta daha yeterli gibi gözüküyor. Dolayısıyla metin içinde kullanılan nüfus kelimesi daha çok ahali anlamında kullanılmıştır. *Population* ifadesinin anlamı için bkz. <http://www.websters-online-dictionary.org/definition/population>.

¹⁰⁶ Immanuel Wallerstein, “The Inter-state Structure of the Modern World-System”, Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, s. 93.

¹⁰⁷ Jean Bethke Elshain, “Sovereignty, Identity, Sacrifice”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Volume: 5, London, Routledge, 2000, s. 1887.

¹⁰⁸ Etienne Balibar, “Ulus Biçimi: Tarih ve İdeoloji”, Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein (der.), *İrk, Ulus, Sınıf: Belirsiz Kimlikler*, (çev. Nazlı Ökten), İstanbul, Metis Yayınları, 1995, s. 118.

¹⁰⁹ Ernest Gellner, *Uluslar ve Ulusçuluk*, (çev. Büşra E. Behar ve Günay G. Özdoğan), İstanbul, İnsan Yayınları, 1992. Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler*, (çev. İskender Savaşır), İstanbul, Metis Yayınları, 1993. Eric Hobsbawm, *Milletler ve Milliyetçilik*, (çev. Osman Akinhay), İstanbul, Ayrintı Yayınları, 1993.

doğru değildir.¹¹⁰ Örneğin, Arap devletlerinin ulus-devlet bağlamında Arap milliyetçiliğinden kaynaklanan görünüşte ciddi bir meşruluk problemi olduğu fikrinden yola çıkan Michael Barnett, bu devletlerin birbirinden ayrı egemenler haline gelmesinin arkasında devlet oluşumu sürecinin pratiklerle sürekli canlı tutulmasının yattığını ileri sürer. Tam da bu nedenle “devlet liderlerinin sürekli bir şekilde iç ve uluslararası alanı farklılaştıran pratiklerle meşgul olduklarını, tamamlanmış bir görev olmaktan ziyade, devlet egemenliğinin yeniden üretimi neredeyse tüm Arap liderler için sürekli, tüm enerjinin sarf edildiği bir projedir”.¹¹¹ Dolayısıyla, içerisinin net bir şekilde tanımlanmadığı, dışarıyla ile ayrımın tam olarak ortaya konulmadığı durumlarda dahi, salt pratikler üzerinden egemenliğin sürdürülmesi de mümkündür ve buradan hareketle pratiklerin, tekrarlamaların egemenlik olgusunun sürdürülmesinde kritik rolü olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Son olarak egemenlik mitini mümkün kılan fakat diğerlerinden farklı olarak ter-sinden işleyen bir başka mite müdahale mitine kısa da olsa değinmekte fayda var. Jean Baudrillard’ın herhangi bir şeyin var olduğunu ileri sürmenin bir yolu karşıtının varlığı konusunda ısrar etmektir¹¹² tespitinde hareketle egemenlik mitinin kendi meşruluğunu sağlamada en çok ihtiyaç duyacağı mitin karşıtını temsil eden bir başka mit olduğu söylenebilir. Bu bağlamda müdahale (*intervention*) olgusu üzerinde konuşmak egemenlik diye bir şeyin varlığında ısrar etmek anlamına geleceğinden, uluslararası ilişkiler teorileri yazınında müdahale olgusunun “egemenliğin bir bahanesi olarak işlev gördüğü” açıktır.¹¹³ Weber’e göre, müdahale olgusunun bir miti destekleyen başka bir unsur olduğunun en önemli göstergesi sembolik düzenin yine sembolik bir düzende inşa edildiği, hem gösterenin (müdahale) hem de gösterilenin (egemenlik) tarihsel olanın dışına çıkılarak hiçbir somutluğa dayanmaksızın kurulan şeyler olduğudur.¹¹⁴

Yine Weber’in ayrımında hareketle, müdahaleyi “egemenliğin ihlali” olarak tanımlayan diğer bir ifadeyle karşıt olarak kuran ve ona tersinden mit işlevi yükleyen temelde iki teorik yaklaşımın olduğu söylenebilir: bilimsel yaklaşım ve geleneksel (*normatif*) yaklaşım. Richard Little’nin “müdahalenin tanımı pratiği gerçekleştirenlerin bakış açısına herhangi bir referansta bulunmaksızın genel olarak analistler tarafından yapıldığı” tespitinden¹¹⁵ hareket eden Weber, bilimsel davranışsalcı teorisyenlerin yaptığı müdahalenin tanımının tarihsel koşullardan bağımsız olduğunu, uluslararası ilişkiler teorilerindeki egemenliğe yönelik sabit genel geçer anlamdan türetildiğini belirtir.¹¹⁶ Bu durumda müdahale tanımı yapmaya çalışan söz konusu teorisyenlerin sorabildiği tek soru, ne zaman, nasıl ve hangi koşullar altında egemenliğin ihlal edildiğidir ve bununda kaçınılmaz sonucu egemenlik bağımlı bir müdahale tanımıdır. Kısacası, bilimsel davranışsalcı yaklaşımın müdahaleye yönelik tanımı teorisyenlerin keyfi tanımından ibarettir.

¹¹⁰ Michael Barnett, “Sovereignty, Nationalism, and Regional Order in the Arab State System”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 150.

¹¹¹ Barnett, *Ibid*, s. 176–177.

¹¹² Aktaran, Weber, *Simulating Sovereignty*, s. 25.

¹¹³ Weber, *Ibid*, s. 27.

¹¹⁴ Weber, *Ibid*, s. 26.

¹¹⁵ Richard B. Little, “Revisiting Intervention: A Survey of Recent Developments”, *Review of International Studies*, Cilt 13, No 1, 1987, s. 51.

¹¹⁶ Weber, *Simulating Sovereignty*, s. 20.

İkinci yaklaşım da birincisi gibi müdahaleyi egemenliğin ihlali olarak alır fakat burada farklı tarihsel dönemlere göre farklılık gösteren bir tanım vardır. Bu farklılaşmada temel belirleyici faktör uluslararası toplumun müdahaleye ilişkin normlarıdır ve bu normlar da egemenlikle ilişkili olarak ortaya çıkarlar. Biraz daha açmak gerekirse, geleneksel (*normatif*) yaklaşım müdahale olmamasını (*nonintervention*) normal durum olarak kabul eder. Bu durumda müdahale normal durumun ihlali olarak ortaya çıkar ve egemenlik analizinin referans olarak aldığı sabit bir temeldir.¹¹⁷ Örneğin, Hedley Bull’un müdahale tanımında bu durum açıkça görülebilir: “egemen bir devletin ya da daha geniş bir ifadeyle bağımsız politik bir topluluğun yetki alanına dışarıdan yapılan diktatoryal ya da zoraki müdahalenin genellikle yasal ve ahlaki anlamda yanlış olduğu kabul edilir”.¹¹⁸ Richard J. Vincent de benzer bir tanım yapar ve burda müdahalenin tanımında egemenliğin temel hareket noktası olarak alındığı daha nettir: “şayet uluslararası toplumun üyeleri birbirlerinin kendi bölgelerini yönetme haklarının kabul edildiği egemen devletler olarak kabul ediliyorsa, müdahale egemenliğin bir ihlali olarak yasal değildir”.¹¹⁹

Görüldüğü üzere her iki durumda da müdahale miti egemenlik mitini sağlamlaştırmak gibi bir işlev üstlenmektedir. Fakat müdahale ve egemenlik arasındaki bu ilişkiyi sadece metinsel ve teorik olanla sınırlandırmamak gerekir, söz konusu ilişkinin kurulmasında pratiklerin de önemli bir rolü olduğu tartışmasızdır. Örneğin, uluslararası hukuktaki içişlerine karışmama ilkesi ve bunun pratikteki uygulanması müdahale mitinin oluşmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Yine özellikle 1990’larda Bosna-Hersek, Somali ve Kosova müdahaleleri müdahale mitinin yeniden tanımlanmasını ve insan hakları ile ilişkilendirilmesini beraberinde getirmiştir.¹²⁰ Fakat bütün bu pratiklerin egemenlik olgusundaki değişikliklerle eş zamanlı gitmesi müdahale mitinin egemenlikle arasındaki sıkı ilişkiyi göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç

Bu analizlerden hareketle egemenliğe ilişkin olarak uluslararası ilişkiler teorilerinde Darel E. Paul’un deyiimiyle realizmden neorealizme, neoliberalizmden konstruktivizme uzanan bir “kör ittifak” bulunduğu söylenebilir. Uluslararası ilişkiler disiplinine hakim olan “Westphalyacı kör ittifak” nedeniyle egemenlik olmaksızın devlet hakkında konuşmanın imkansız bir hal aldığıının altını çizen Paul, üzerinde konuşulan bu “gerçek devletin” de hiyerarşik, zor kullanan ve egemen bir devlet olduğunu dile getirir.¹²¹ Devletin böylesi hiyerarşik ve zor kullanan bir yapıya bürünebilmesi de zaten “egemenlik söylemiyle” mümkün hale gelmektedir ve egemenlik “hak talep edenin nihai otorite olarak pozisyonunu (yeniden) kurması ve iktidarının eylemlerini meşrulaştırması için gerekli olan konuşma eyleminden” başka bir

¹¹⁷ Weber, *Ibid*, s. 20.

¹¹⁸ Hedley Bull et. al., *Intervention in World Politics*, Oxford, Clarendon Press, 1986, s. 1-2.

¹¹⁹ Richard J. Vincent, *Human Rights and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1986, s. 113.

¹²⁰ Barkin, “The Evolution of the Constitution”, s. 229 ve 247–248.

¹²¹ Paul, “Sovereignty, Survival and”, s. 227 ve 226.

şey de değildir.¹²² Tam da bu işlevi nedeniyle Michel Foucault egemenliği modern toplum iktidarının uygulanmasına imkan sağlayan iki temel unsurdan biri (diğeri disiplindir) olarak gösterir.¹²³ Zaten egemenlik olgusunu post-yapısalcıların hedef tahtası haline getiren şey de, onun totaliteyle, kapatmayla ve sınırları belirlenmiş bir oluşumla yakından ilişkili olmasıdır. Aynı kuramcılara göre, dünya politikasında kurtuluş (*emancipation*) denen şeyin gerçekleşmesi için aşılması gereken, egemenlik ve beraberinde getirdiği kapatma ve totalite gibi pratiklerdir.¹²⁴ Post-yapısalcıların egemenliğin alternatifi olarak ileri sürdükleri “özgürlük etiğinin” uygulandığı durumda, “ulusları, mesleki kategorileri, sınıfları, cinsiyetleri ve ırkları bölen kurumsal sınırlar” aşıldığı için “hiç bir ses ayrıcalıklı bir zemin üzerinde kahramanca durmayı iddia edemezken” burada “hiçbir totaliter düzen de uygulama imkanı bulamaz”.¹²⁵

Egemenlik olgusuna ilişkin buraya kadar yapılan analizlerden hareketle bir sonuca varılabilir. Egemenlikten bahsetmek orda bir yerlerde varolan bir şeye isim vermek değildir. Bu nedenle egemenlik söylem alanına gerçek somut karşılığı olan bir şeyi tanımlama meselesi olarak girmez, daha çok “bir yokluk, kayıp ya da bir zamanlar var olup artık olmayan” üzerine kurulan ve tam da bu nedenle söz konusu boşluğun nasıl doldurulacağına cevap veren bir olgudur.¹²⁶ Bauman’ın deyimiyle “kaos üzerine kurulan bir düzendir” ve bu düzenin yani egemenlik olgusunun zemini bir kaostan, bir yokluktan oluştuğu için düzen sürekli kendini yenilemek, dönüştürmek zorunda kalacaktır.¹²⁷ Bu durumda egemenlik, “kendisi olmadığı gibi, kendisi için, kendisine yönelik, kendisine yakın bir şey” değildir,¹²⁸ aksine başka bir şeylerin, örneğin modern devletin, hizmetinde olan bir olgudur. Egemenlik sanki bir anlam kaynağını temsil ediyor gibi, etkin bir ilkeymiş gibi bir yerlerde çoktan varolan bir şeymiş gibi sıklıkla ideolojik olarak kullanılır.¹²⁹ Tam da bu nedenle yani görüşte bir gerçeklik üretmek için kullanıldığından dolayı egemenlik olgusu bir mittir.

Bu uzun tartışmanın ardından egemenliğin bir mit olduğu kabul edilirse, kendisini büyük ölçüde egemenlik üzerine inşa eden iç/dış ayrımının da problemlili olduğu ortaya çıkmaktadır. Problem iç ve dış politika şeklinde sunulan dikotominin bu haliyle kabul edildiğinde belli iktidar ilişkilerini gizlemekte oluşudur. Dolayısıyla modern dönemle birlikte kendisine dayatılan anlamlardan özgürleştirildiğinde, diğer bir ifadeyle “içi yarılıp

¹²² Wouter G. Werner ve Jaap H. De Wilde, “Endurance of Sovereignty”, *European Journal of International Relations*, Cilt 7, No 3, 2001, s. 278.

¹²³ Michel Foucault, *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*, Colin Gordon (der.), New York, Pantheon Books, 1981, s. 106–108.

¹²⁴ Richard Devetak, “The Project of Modernity and International Relations Theory”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, London, Routledge, 2000, s. 1744–1745. Richard K. Ashley ve R. B. J. Walker, “Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 1, Routledge, London, 2000, s. 159.

¹²⁵ Ashley ve Walker, *Ibid*, s. 160–161.

¹²⁶ Ashley ve Walker, *Ibid*, s. 143.

¹²⁷ Zygmunt Bauman, *Sosyolojik Düşünmek*, (çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s. 198–199.

¹²⁸ Jacques Derrida, *Writing and Difference*, (çev. Alan Bass), London, Routledge, 2007, s. 335.

¹²⁹ Ashley ve Walker, “Reading Dissidence/Writing”, s. 145.

bakıldığında”¹³⁰ dış politikanın belli bir devletin dışarıya yönelik politikası değil de, temelde iktidar ilişkilerinde devreye sokulan bir strateji olduğu görülebilecektir. Bu durumda dış politika bir tarafta devletler düzleminde iktidar ilişkilerinin şekillenmesinde bir strateji işlevi görürken, öte yandan ve daha da önemlisi devletin bizzat kendi içindeki iktidar ilişkilerinin belirlenmesinde etkin bir rol üstlenir. Tam da bu nedenle dış politika kavramını bu anlamları da içerecek şekilde yeniden kavramsallaştırmaya ihtiyaç vardır.

İç/dış ayrımının bir mit olduğunu göstermenin kaçınılmaz sonucu metnin genelinde görülebileceği gibi politikanın önündeki sıfatların iptal edilmesidir. Fakat bu iptali onların tümüyle ortadan kaldırılmaları anlamında değil, Jacques Lacan’ın “*La femme n'existe pas*” ve “S” örneklerinde birincisinde belirli artikelin ikincisinde özneyi (*subject*) temsil eden S'nin üzerine çizilen çizgilerde olduğu gibi sıfatların üzerine çizilen bir çizgi anlamında anlamak gerekir. “*La femme n'existe pas*” ifadesinin Türkçe’ye “kadın yoktur” şeklinde değil de, “belirlenebilir bir kendilik olarak kadın yoktur” şeklinde çevrilmesine¹³¹ neden olan bu çizgi iç ve dış sıfatlarının üzerine çizildiğinde belirlenebilir bir kendilik olarak bir dış ya da iç yoktur anlamına gelir. Dolayısıyla dış politika kavramı yerine bütün bu tartışmaların gösterdiği üzere Lacancı anlamıyla “dış politik” ifadesini öneriyorum. “Dış politika” ifadesi tam da bu çizgi nedeniyle bir taraftan kendisinin *a priori* bir gerçekliği olmayan aksine inşa edilmiş bir mit olduğunu ele verirken, diğer taraftan da içerinin (her şeyden bağımsız bir öze sahip) ayrı bir politik alan olmadığını fısıldar.

“Dış politika” içerideki iktidar ilişkilerinin bir uzantısıdır ama aynı zamanda içerideki iktidar ilişkilerini kuran, sağlamlaştıran, bozan ya da yeni bir şekilde kuran bir rolü de vardır. Tek başına “dış politikanın” içerideki iktidar ilişkilerinin bir ürünü olduğunu söylemek içeriği ayrıcalıklı bir pozisyona taşıyacağından tehlikelidir ve bu yorum “dış politikayı” içerideki güç mücadelesinden başarıyla çıkanın bir pratiği olarak değerlendirme yanlısına kadar gider. Bu noktada Lacan’ın argümanına geri dönmekte fayda var. Ona göre, *erkek egemen bir yapıda* kadın, erkeğin kendisine referansla erkekliğini tanımladığı bir nesne olduğu ve bu yapının kadının kendisini erkek üzerinden tanımlamasına imkân sağlamadığı için “*la*” ifadesinin üzeri çizilir.¹³² Yani kadının üzerinin çizilmesi erkeğin onu öteki olarak almasıyla ilgili değil, erkek egemen yapının bu ilişki dışında başka bir ilişkiye imkân tanımaması ile ilgilidir. Dolayısıyla erkeğin değil de kadının üzerinin çizilmesi tam da bu nedenle yani üçüncü bir olgunun (erkek egemen yapı) devreye sokulmasıyla gerçekleşir. Bu nedenle iç ve dış politika ifadelerini bu ikisinin içinde işlediği “yapı” (*structure*) ile birlikte düşünmek gerekir.

¹³⁰ Şeyh Bedreddin, *Varıdat*, (çev. Cengiz Ketene), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, s. 23.

¹³¹ Bülent Somay, *Bir Şeyler Eksik: Aşk, Cinsellik ve Hayat Hakkında Bilmek İstemediğimiz Şeyler*, İstanbul, Metis Yayınları, 2007, s. 88. Aynı ifadenin İngilizceye direkt olarak “*the woman does not exist*” olarak çevrilmesi de sorunludur, hatta bu durumda “bütünüyle saçma” bir şey ortaya çıkar. Çeviride yaşanan bu sorun İngilizcedeki “*the*” artikelinin “*la*” gibi dişil değil nötr bir anlam içermesinden kaynaklandığı gibi Lacan’ın *la*’nın tekil bir dişile işaret etmesine olan itirazını da açıklamaz. Somay, *Ibid*, s. 87. Jacques Lacan, *On Feminine Sexuality the Limits of Love and Knowledge Encore 1972-1973*, (çev. Bruce Fink), Jacques-Alain Miller (der.), New York, W. W. Norton & Company Inc., 1999, s. 7, dipnot 28 (Çevirmen Bruce Fink’in notu).

¹³² Bruce Fink, *The Lacanian Subject Between Language and Jouissance*, Princeton, Princeton University Press, 1995, s. 118.

Elbette şunun farkındayız ki, erkek egemen yapı doğası gereği öyle olan bir yapı değil, tıpkı içinde yaşadığımız egemenliğin geçerli olduğu ulus devletler dünyasının doğası gereği öyle olmadığını gibi. Bu durumda Lacan'ın bu tespitini içinde yaşadığımız dünyanın iç/dış ayrımına uyarlıysak, egemenliğin temel referans noktası olduğu bir dünyada (yapıda) dış, içerinin kendi varlığı noktasında devreye soktuğu ona referansla kendisini tanımladığı bir şeydir diyebiliriz. Egemenliğin bir mit olduğunu bilmek, yani yapının bir mit olduğunun farkında olmak hiçbir şekilde dış politika diye bir şeyin olmadığını ileri sürmek anlamına gelmez, tıpkı Lacan'ın gerçek bir kadının olmadığını söylemediği gibi. Nasıl üzeri çizili kadın bizi erkeğin iktidarı ve aygıtları hakkında düşünmeye zorluyorsa, üzeri çizili dış politika da bizi egemen devletlerin (içerinin) iktidarı ve bu iktidarını nasıl sürekli kıldığı noktasında düşünmeye zorlaması açısından önemlidir. Üzeri çizili dış politika sürekli bir şekilde kendisinin temelde iktidar ilişkilerine içkin bir şey olduğunu hatırlatması noktasında değerlidir.

Postyapısalcı düşüncenin “bilgi, gerçek ve anlamın nasıl inşa edildiği” sorusu temel hareket noktası olarak alan bu çalışmada “Batı rasyonalitesinin ve pozitivizminin temellendiği entelektüel varsayımlara” karşı çıkmıştır.¹³³ Ashley'in tabiriyle okuyucu böylelikle “geleneksel pratiklere direnilebileceğini ve onların geçersiz kılınabileceğini; sınırların ihlal edilip kuşku hale getirilebileceğini; temsillerin tersine çevrilebileceğini ve kendi kendilerinin kanıtları oldukları varsayımından kurularılıp politik ve tarihsel bir hal alabileceklerini; çeşitli kültürel unsurlar arasında yeni bağlantıların mümkün olabileceğini ve global politikalara ilişkin yeni düşünme ve eyleme geçirme biçimlerinin olabileceğini” görebilecektir.¹³⁴ Egemenlik üzerine yeniden düşünmek iç/dış ayrımını yeniden düşünmeyi kaçınılmaz kılacak ve bütün bu yeniden düşünceler kullandığımız kavramların nasıl da belli iktidar ilişkilerini sürekli olarak gizlediğini ortaya koyacaktır.

¹³³ D. U. Gregory, “Foreword”, James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations*, New York, Lexington Books, 1989, s. Xiii.

¹³⁴ Richard K. Ashley, “Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematic”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 17, No 2, 1988, s. 254.

Kaynakça

- Agnew, John A. ve Stuart Corbridge, *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*, London, Routledge, 1995.
- Agnew, John “Mapping Political Power Beyond State Boundaries: Territory, Identity, and Movement in World Politics”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 28, No3, 1999.
- Althusser, Louis “From Capital to Marx’s Philosophy”, Louis Althusser ve Etienne Balibar (der.), *Reading Capital*, (çev. Ben Brewster), London, Verso, 2006.
- Anderson, Benedict *Hayali Cemaatler*, (çev. İskender Savaşır), İstanbul, Metis Yayınları, 1993.
- Ashley, Richard K. “Foreign Policy as Political Performance”, *International Studies Notes*, Cilt 3, No 2, 1987.
- Ashley, Richard K. “Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 17, No 2, 1988.
- Ashley, Richard K. “Living on Border Lines: Man, Poststructuralism, and War”, James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations*, New York, Lexington Books, 1989.
- Ashley, Richard “The Powers of Anarchy: Theory, Sovereignty, and the Domestication of Global Life”, James Der Derian (der.), *International Theory: Critical Investigation*, London, Macmillan Press Ltd., 1995.
- Ashley, Richard K. “Poverty of Neorealism”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, Routledge, London, 2000.
- Ashley, Richard K. ve R. B. J. Walker, “Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 1, Routledge, London, 2000.
- Balci, Ali “Diskors ve Pratik Olarak Dış Politika”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, No 15, Güz 2007.
- Balci, Ali “Roland Robertson, Küreselleşme ve Kültür”, *Bilgi*, No 12, 2006.
- Balibar, Etienne “Ulus Biçimi: Tarih ve İdeoloji”, Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein (der.), *İrk, Ulus, Sınıf: Belirsiz Kimlikler*, (çev. Nazlı Ökten), İstanbul, Metis Yayınları, 1995.
- Barkin, Samuel J. “The Evolution of the Constitution of Sovereignty and the Emergence of Human Rights Norms”, *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 27, No 2, 1998, s. 234-235.
- Barkin, Samuel J. ve Bruce Cronin, “The State and the Nation: Changing Norms and the Rules of Sovereignty in International Relations”, *International Organization*, Cilt 48, No 1, Kış 1994.
- Barnett, Michael “Sovereignty, Nationalism, and Regional Order in the Arab State System”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Bartelson, Jens *A Genealogy of Sovereignty*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
- Barthes, Roland *Mythologies*, (İngilizceye Çev. Anette Lavers), London, Vintage, Random House, 2000.
- Bauman, Zygmunt *Sosyolojik Düşünmek*, (çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Bauman, Zygmunt *Parçalanmış Hayat: Postmodern Ahlak Denemeleri*, (çev. İsmail Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.
- Bauman, Zygmunt *Siyaset Arayışı*, (çev. Tuncay Birkan), İstanbul, Metis Yayınları, 2001.
- Biersteker, Thomas J. “State, Sovereignty and Territory”, Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (der.), *Handbook of International Relations*, Sage Publications, London, Biersteker, 2002.
- Biersteker, Thomas J. ve Cynthia Weber, “The Social Construction of State Sovereignty”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Bodin, Jean “Devlet Üstüne Altı Kitaptan Seçme Parçalar”, Mete Tunçay (der.), *Batı’da Siyasal Düşünceler Tarihi 2: Seçme Yazılar*, Ankara, Teori Yayınları, 1986.
- Booth, Ken “75 Years on: Rewriting the Subject’s Past –Reinventing its Future”, Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Bull, Hedley *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1977.
- Bull, Hedley et. al., *Intervention in World Politics*, Oxford, Clarendon Press, 1986.

- Campbell, David *Writing Security United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Manchester, Manchester University Press, 1992.
- Costantinou, Costas M. "Before the Summit: Representation of Sovereignty on the Himalayas", *Millenium: Journal of International Studies*, Cilt 27, No 1, 1998.
- Cox, Robert W. "Social Forces, States, and World Orders: Beyond International Theory", Robert W. Cox (Timothy J. Sinclair ile), *Approaches to World Order*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Derian, James Der, "The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche, and Baudrillard", Ronnie D. Lipschutz (der.), *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995.
- Derrida, Jacques *Of Grammatology*, (çev. Gayatri Chakravotry Spivak), Baltimore, The John Hopkins University Press, 1984.
- Derrida, Jacques *Writing and Difference*, (çev. Alan Bass), London, Routledge, 2007.
- Dessler, David "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?", *International Organization*, Cilt 43, No 3, Yaz 1989.
- Deudney, Daniel "Binding Sovereigns: Authorities, Structures, and Geopolitics in Philadelphian Systems", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Devetak, Richard "The Project of Modernity and International Relations Theory", Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, London, Routledge, 2000.
- Doty, Roxanne Lynn "Sovereignty and the Nation: Constructing The Boundaries of National Identity", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Doty, Roxanne Lynn *Imperial Encounters*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996.
- Edkins, Jenny *Poststructuralism and International Relations: Bringing the Political Back In*, London, Lynne Rienner Publisher, 1999.
- Elshtain, Jean Bethke "Sovereignty, Identity, Scifice", Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Volume: 5, London, Routledge, 2000.
- Fink, Bruce, *The Lacanian Subject Between Language and Jouissance*, Princeton, Princeton University Press, 1995.
- Foucault, Michel *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, Colin Gordon (der.), New York, Pantheon Books, 1981.
- Foucault, Michel "Nietzsche, Genealogy, History", Paul Rabinow (der.), *The Foucault Reader*, New York, Pantheon Books, 1984.
- Foucault, Michel, *The Archaeology of Knowledge*, (İngilizceye çev. A. M. Sheridan Smith), London, Routledge, 2006.
- Gellner, Ernest *Uluslar ve Ulusçuluk*, (çev. Büşra E. Behar ve Günay G. Özdoğan), İstanbul, İnsan Yayınları, 1992.
- Giddens, Anthony *The Nation-State and Violence*, Cambridge, Polity Press, 1985.
- Gilpin, Robert *War and Change in World Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981.
- Gregory, D. U. "Foreword", James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations*, New York, Lexington Books, 1989.
- Hardt, Michael ve Antonio Negri, *İmparatorluk*, (çev Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich *Elements of the Philosophy of Right*, (çev. H. B. Nisbet), Allen W. Wood (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
- Hobbes, Thomas, *Leviathan*, (çev. Semih Lim), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001.
<http://www.websters-online-dictionary.org/definition/population>.
- Hobsbawm, Eric *Milletler ve Milliyetçilik*, (çev. Osman Akınhay), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1993.
- Inayatullah, Naeem "Beyond the Sovereignty Dilemma: Quasi-States as Social Construct", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- İnat Kemal ve Ali Balcı, "Dış Politika: Teorik Perspektifler", Zeynep Dağı (der.), *Uluslararası Politikayı Anlamak: Ulus-devletten Küreselleşmeye*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007.
- Jackson, Robert *Sovereignty*, Polity Press, Cambridge.

- Jackson, Robert H. *Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- Jackson, Robert H. ve Carl G. Rosberg, “Why Africa’s Weak States Persist: The Empirical and Juridical Statehood”, *World Politics*, Volume: 35, No 1, Ekim 1982.
- Krasner, Stephen D. *Sovereignty: Organized Hypocrisy*, New Jersey, Princeton University Press, 1999.
- Krasner, Stephen D., “Sovereignty”, *Foreign Policy*, No 122, Ocak-Şubat 2001.
- Kratochwil, Friedrich “Sovereignty as Dominium: Is There a Right of Humanitarian Intervention?”, Gene M. Lyons ve Michael Mastanduno (der.), *Beyond Westphalia? State Sovereignty and International Intervention*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 1995.
- Lacan, Jacques *Freud’s Papers on Technique: The Seminar of Jacques Lacan, Book I*, (çev. John Forrester), Jacques-Alain Miller (der.), New York, W. W. Norton & Company, 1988.
- Lacan, Jacques *On Feminine Sexuality the Limits of Love and Knowledge Encore 1972–1973*, (çev. Bruce Fink), Jacques-Alain Miller (der.), New York, W. W. Norton & Company Inc., 1999.
- Linklater, Andrew, “The Question of the Next Stage in International Relations Theory: A Critical-Theoretical Point of View”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, London, Routledge, 2000.
- Lipschutz, Ronnie D. “(B)orders and (Dis)orders: The Role of Moral Authority in Global Politics”, Mathias Albert, David Jacopson ve Yosef Lapid (der.), *Identities Borders Orders: Rethinking International Relations Theory*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 2001.
- Little, Richard B. “Revisiting Intervention: A Survey of Recent Developments”, *Review of International Studies*, Cilt 13, No 1, 1987.
- Morgenthau, Hans J. “The Problem of Sovereignty Reconsidered”, *Columbia Law Review*, Cilt 48, No3, Nisan 1948.
- Morgenthau, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Kenneth W. Thompson (Revised by), New York, McGraw-Hill, 1993.
- Murphy, Alexander B. “The Sovereign State System as Political-Territorial Ideal: Historical and Contemporary Considerations”, Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Nietzsche, Friedrich “The Birth of Tragedy Out of the Spirit of Music”, *Basic Writings of Nietzsche*, (Çev. ve der. Walter Kaufmann), New York, The Modern Library, 2000.
- Nietzsche, Friedrich Wilhelm *Gay Science: With A Prelude in German Rhymes and an Appendix of Songs*, Bernard Williams (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 2001.
- Osiander, Andreas “Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth”, *International Organization*, Cilt 55, No 2, Bahar 2001.
- Paul, Darel E. “Sovereignty, Survival and the Westphalian Blind Alley in International Relations”, *Review of International Relations*, Cilt 25, No 2, Nisan 1999.
- Pazarıcı, Hüseyin *Uluslararası Hukuk Dersleri*, II. Kitap, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 1998.
- Philpott, Daniel “Westphalia, Authority and International Society”, Robert Jackson (der.), *Sovereignty at the Millennium*, Massachusetts, Blackwell Publisher, 1999.
- Poggi, Gianfranco *The State: Its Nature, Development, and Prospects*, Standford, Standford University Press, 1990.
- Ruggie, John Gerard *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalization*, London, Routledge, 1986.
- Ruggie, John Gerard “Territoriality and Beyond, Problematizing Modernity in International Relations”, Andrew Linklater (der.), *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Cilt 4, Routledge, London, 2000.
- Ryan, Christopher M. “Sovereignty, Intervention, and the Law: A Tenuous Relationship of Competing Principles”, *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 26, No 1, 1998.
- Schmidt, Brian C. *The Political Discourse of Anarchy: A Disciplinary History of International Relations*, Albany, State University of New York Press, 1998.

- Scholte, Jan Aart "What is 'Global' about Globalization?", David Held ve Anthony McGrew (der.), *The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate*, Cambridge, Polity Press, 2004.
- Smith, Anthony D. *Küreselleşme Çağında Milliyetçilik*, (çev. Derya Kömürçü), İstanbul, Everest Yayınları, 2002.
- Somay, Bülent *Bir Şeyler Eksik: Aşk, Cinsellik ve Hayat Hakkında Bilmek İstemediğimiz Şeyler*, İstanbul, Metis Yayınları, 2007.
- Strang, David "Contested Sovereignty: The Social Construction of Colonial Imperialism", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Strenski, Ivan *Four Theories of Myth in Twentieth-Century History: Cassirer, Eliade, Levi-Strauss and Malinowski*, Iowa, University of Iowa Press, 1987.
- Şeyh Bedreddin, *Varidat*, (çev. Cengiz Ketene), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990
- Tayfur, M. Fatih "Dış Politika", Atilla Eralp (der.), *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.
- Teschke, Benno *The Myth of 1648: Class, Geopolitics, and the Making of Modern International Relations*, London, Verso, 2003.
- Thompson, Jenice E. "State Sovereignty in International Relations: Bridging the Gap between Theory and Empirical Research", *International Organization*, Cilt 39, No 2, Haziran 1995.
- Tilly, Charles *Coercion, Capital and European States, AD 990–1992*, Blackwell, Oxford, 1992.
- Vincent, Richard J. *Human Rights and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1986.
- Walker, R. B. J. "State Sovereignty and the Articulation of Political Space/Time", *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 20, No3, 1991.
- Walker, R. B. J. *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*, Cambridge, Cambridge University Press, 1993.
- Wallerstein, Immanuel "The Inter-state Structure of the Modern World-System", Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996.
- Wallerstein, Immanuel *Modern Dünya Sistemi*, Cilt 1, (çev. Latif Boyacı), İstanbul, Bakış Yayınları, 2002.
- Waltz, Kenneth W. *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*, New York, Columbia University Press, 1959.
- Waltz, Kenneth W. *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, Boston, 1979.
- Waltz, Kenneth W. "Political Structures", Robert O. Keohane (der.), *Neorealism and Its Critics*, New York, Columbia University Press, 1986.
- Weber, Cynthia *Simulating Sovereignty: Intervention, The State and Symbolic Exchange*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
- Weber, Cynthia, *International Relations: A Critical Introduction*, London, Routledge, 2001.
- Weber, Max "Meslek Olarak Siyaset", H. H. Gerth ve C. Wright Mills (der.), *Sosyoloji Yazıları*, (çev. Taha Parla), İstanbul, İletişim Yayınları, 2004.
- Wendt, Alexander "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, Cilt 41, No 3, Yaz 1987.
- Wendt, Alexander *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- Wendt, Alexander ve Daniel Friedheim, "Hierarchy under Anarchy: Informal Empire and the East German State", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty As Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Werner, Wouter G. ve Jaap H. De Wilde, "Endurance of Sovereignty", *European Journal of International Relations*, Cilt 7, No 3, 2001.
- Wight, Martin *Power Politics*, (Revised Edition), London, Continuum International Publishing Group, 2002.
- Zizek, Slavoj *İdeolojinin Yüce Nesnesi*, İstanbul, Metis Yayınları, 2002.

Summary

Traditional International Relations theories take the internal/external distinction as an out there reality and thereby limit themselves with studying ‘foreign policy’ as an independent research area. In recent decades, feminist, critical and post-structural theories have broadened the scope of international relations discipline by bringing domestic politics into the fold. Especially post-structuralist theory has deconstructed the distinction between domestic and foreign and further argued that foreign policies of any state are strongly related to its internal politics. Therefore, we need another concept to supersede ‘foreign policy’ in line with its broadened scope.

Post-structuralist theory argue that the term ‘foreign policy’ is not an innocent concept because it legitimizes the so-called distinction between domestic and foreign policies and therefore provides a strong ground for the nation-state whose main characteristic is a coercive power on the people. By using post-structuralist arguments, we can deconstruct this distinction and the main myth on which this distinction is constructed. The myth is sovereignty which is the main source of authority for the nation-state in to use ultimate power on its people. Sovereignty is absolute and as such it extends to all matters within the territory. However, recent studies on sovereignty showed that it is not an out-there reality it is rather a myth produced by discourses, practices and texts.

How did sovereignty turn into a reality or a strongly-structured myth? The modern philosophy and international relations theory texts are primarily responsible for turning sovereignty into an out-there reality. Agreements between states, discourses of statesmen and practices of nation-states also contributed in unchallengeable position of sovereignty. Westphalia and other myths such as territory, population, authority and recognition have successfully hidden the unreal nature of sovereignty. However, an archaeological analysis of sovereignty and other secondary myths shows that their meanings vary historically, regionally and culturally.

The nation-state uses sovereignty myth because it needs to legitimize that the state is not subject to any other higher power. Thereby, the nation-states exert the ultimate coercive power on their own people. The power has many strategies to exert its authority on its own people and foreign policy is of course one of them. However, the term foreign policy in itself does not show the power relations hidden behind it. That’s why I propose a new concept instead of the term ‘foreign policy’. It is **foreign** policy, which always reminds us power relations hidden behind the concept.

French psychoanalyst, Jacques Lacan, draws a line over some terms to show the power relations behind them. When he writes, for example, “~~the~~ Woman does not exist”, he does not necessarily mean that the woman does not exist. Rather, he refers that the woman is not an out-there reality, it is instead a constructed subject by the patriarchal society. The line crossed over the article before woman continually shows that the woman become a woman as result of power relations in the patriarchal society. As in Lacan’s analysis, the term ‘**foreign** policy’ does not mean concealing ‘foreign’ as an article; it instead means that foreign policy is the result of sovereignty. The line crossed over ‘foreign’ reminds that foreign policy is a strategy for domestic power relations in any sovereign nation-state.